

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar.

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

HULDE AAN PROF. Dr A. KLUYSKENS

Ter gelegenheid van het verlenen van het emeritaat aan Prof. Kluyskens zal op Zondag, 15 dezer, in de Aula der Gentse Rijksuniversiteit een plechtige academische zitting plaats hebben, waarop aan de gevierde hoogleraar hulde zal worden gebracht. Er is geen gelegenheid voor dewelke er in de Vlaamse rechtswereld groter eenstemmigheid zal bestaan dan voor deze zo welverdiende hulde aan de geliefde professor en de geleerde jurist, die gedurende jaren van onafgebroken arbeid zich zulke oneindige verdiensten heeft verworven voor de Vlaamse rechtscultuur.

De talrijke Vlaamse juristen, die Zondag aanstaande Prof. Kluyskens zullen toejuichen, zullen het enkel betreuren dat deze hulde aan de feesteling gebracht wordt ter gelegenheid van zijn afscheid aan de Vlaamse Universiteit te Gent. Hij was inderdaad zo vergroeid met de rechtsfaculteit dezer Universiteit, dat zijn medewerking aldaar haast niet zal kunnen gemist worden en dat zijn emeritaat een gapende leegte zal laten.

Prof. Kluyskens heeft op de meest verscheiden terreinen van het rechtsleven zich op glanzende wijze weten te onderscheiden. Als jong jurist had hij zich dadelijk aan de balie doen opmerken door zijn uitzonderlijke gaven en zijn scherpzinnige rechtskennis. Doch hij beperkte zich niet tot de praktijk en schreef zeer gewaardeerde verhandelingen over rechtsvraagstukken in allerlei juridische tijdschriften en merkwaaardige noten onder vele arresten en vonnissen.

Hij werd in 1919 benoemd tot referendaris bij de rechtbank van koophandel te Gent, waar zijn activiteit in die hoedanigheid in de hoogste mate op prijs werd gesteld. Doch zijn ware roeping had Prof. Kluyskens slechts gevonden wanneer hij in 1923 aangesteld werd als docent aan de Universiteit te Gent voor de cursus van burgerlijk recht. Sedert 1923 tot op heden heeft hij onafgebroken generaties Vlaamse juristen gevormd, die hem tijdens gans hun loopbaan voor deze vorming uiterst dankbaar zijn gebleven.

Prof. Kluyskens was inderdaad een hoogleraar van uitzonderlijke betekenis, waarvan het onderwijs niet

enkel gekenmerkt was door een uiterst grondige kennis der stof; dit onderwijs had een bijzondere pedagogische waarde en heeft bij al de studenten diepe sporen nagelaten. De droge stof van het burgerlijk recht werd steeds door Prof. Kluyskens zo fris en levendig voorgesteld dat het voor zijn studenten een werkelijk genoeg was zijn colleges te volgen. Met rake en soms verrassende voorbeelden wist hij de meest abstracte juridische verhoudingen aanschouwelijk voor te stellen, zodat ze nooit meer uit het geheugen van zijn hoorders gingen. Zijn uiteenzettingen waren doortinteld van fijne humor en door zijn beminnelijke wijze van doceren wist hij bij zovelen de meest intense belangstelling voor het recht aan te kweken. Hoeveel stagisten heb ik niet ontmoet die mij tijdens de eerste jaren van hun praktijk met een vurig enthousiasme vertelden van de onvergetelijke lessen die zij van Prof. Kluyskens kregen. Had Prof. Kluyskens zich tot deze taak van docent beperkt dan zou hij thans mogen terugzien op een heerlijk leven in het volle bewustzijn dat hij de maatschappij onschatbare diensten heeft bewezen door de voortreffelijke vorming van zovele dienaren van het recht.

Doch hoe zwaar de taak, die Prof. Kluyskens als hoogleraar op zich had genomen, ook woog en hoezeer het aantal cursussen waarmede hij gelast werd zich steeds uitbreidde, omdat niemand beter dan hij bevoegd was voor het geven van deze cursussen, toch waren zijn colleges nog maar een beperkt gedeelte van zijn activiteit. Zij werden door de geleerde professor met zoveel zorg voorbereid, zij gaven aanleiding tot zulke onmetelijke opsporingen in de rechtsleer en de rechtspraak en tot zulk grondig denken over de diepste vraagstukken van het burgerlijk recht, dat Prof. Kluyskens weldra het plan opvatte een volledig in het Nederlands gesteld leerboek van burgerlijk recht te schrijven, dat niet alleen een werkinstrument zou zijn voor de studenten, doch dat tevens de eerste belangrijke bijdrage zou vormen tot de jonge Vlaamse rechtswetenschap. En gedurende jaren heeft Prof. Kluyskens gezwoegd aan het uitwerken van de reeks der acht

boekdelen die hij op zo bescheiden wijze betitelde «Beginnelsen van burgerlijk recht». Dank zij een jarenlange volgehouden stalen discipline slaagde Prof. Kluyskens er in dit reusachtige werk tot een goed einde te brengen en in regelmatig tempo werden de lijvige delen gepubliceerd tot na een aantal jaren de kroon op het werk werd geplaatst en het leerboek volledig was.

Hoe zou het wetenschappelijk werk in de vervlaamste universiteit hebben kunnen gedijen, hoe zou de door de wetgever gestemde vervlaamsing van het gerecht in de praktijk zijn kunnen verwezenlijkt worden, wanneer de Vlaamse juristen niet hadden kunnen steunen op een wetenschappelijk werk waarin heel het burgerlijk recht in eigen taal werd behandeld. De strijd voor de vervlaamsing van het rechtsleven, die zoveel inspanning en opoffering heeft gekost, heeft ten slotte slechts kunnen zegevieren in de werkelijkheid en in de praktijk, dank zij het werk van wetenschapsmensen, die de in het Nederlands gestelde werkinstrumenten aan de Vlaamse juristen hebben bezorgd en waartussen Prof. Kluyskens voorzeker een van de meest verdienstelijke is.

Want op het ogenblik dat Prof. Kluyskens zijn reusachtige arbeid begon was er nog haast niets in de Nederlandse taal over het Belgisch burgerlijk recht verschenen. Niettegenstaande de verdiensten van enkele voorlopers lag het terrein ten slotte nog helemaal braak. Het is Prof. Kluyskens die op groot-scheepse wijze met het ontginnen van dit braakliggend gebied is begonnen. Alle juristen beseffen welke ontzaglijke moeilijkheden hij heeft moeten overwinnen in deze periode waarin zelfs nog zozeer met de terminologie diende geworsteld te worden. Doch hij heeft er de kop afgebeten. Met ontembare wilskracht en taaie volharding werd deel na deel afgewerkt en ten slotte is het grootse doel op schitterende wijze bereikt geworden en beschikte eindelijk Vlaanderen over een leerboek van burgerlijk recht dat de blijvende basis zou zijn voor de verdere rechtsontwikkeling.

Zoals Nederland reeds sedert zo vele jaren beschikte over zijn Asser-reeks, had Vlaanderen nu ook eindelijk zijn Kluyskens-reeks!

En dit werk heeft niet alleen onberekenbare betekenis in verband met de ontwikkeling van de Vlaamse rechtscultuur. Het is een werk dat ook uitzonderlijk grote wetenschappelijke verdiensten heeft en dat de vergelijking kan doorstaan met de beste leerboeken in andere talen. Er diende hierbij door de schrijver een vraagstuk van verhouding in verband met de omvang der stof opgelost te worden. Het te schrijven leerboek moest in de eerste plaats volkomen geschikt zijn voor het universitair onderwijs in de rechten, doch het moest tevens een gids zijn voor de rechtspraktijk in de Vlaamse provinciën. Het mocht dus niet te beknopt zijn, omdat het dan zijn taak voor de praktijk niet zou kunnen vervullen; en het mocht ook niet al te omvangrijk worden, daar het dan niet meer voor pedagogische doeleinden kon in aanmerking komen.

Prof. Kluyskens heeft met grote zekerheid de juiste middenweg gekozen en een leerboek uitgewerkt dat uiterst geschikt is om door de studenten gebruikt te worden en dat tevens onmisbaar is geworden voor de praktijk. Menigvuldige nieuwe uitgaven waren dan ook reeds noodzakelijk.

En dit werk heeft daarbij een zeer zelfstandige waarde. Het legt getuigenis af van een verbluffende kennis van al wat over het burgerlijk recht werd geschreven en van heel de rechtspraak. Doch de schrijver heeft er zich niet toe beperkt het thans geldende recht op de meest klare en bevattelijke wijze uiteen te zetten; voor elke rechtsfiguur is de historische groei nagegaan doorheen het romeins, het oud-Frans en het oud-vaderlands recht en voortdurend wordt ook verwezen naar het vergelijkend recht.

De boeken van Prof. Kluyskens bieden ook nog het grote voordeel dat hij voor het eerst de rechtswetenschap uit Nederland regelmatig citeert en aldus de band legt tussen het recht aan de beide zijden van de grens die loopt doorheen de Nederlanden.

De ontelbare betwiste vraagstukken op het gebied van het burgerlijk recht worden door Prof. Kluyskens besproken in verband met al hetgeen menigvuldige auteurs over deze problemen hebben geschreven, doch in talrijke gevallen acht Prof. Kluyskens zich niet bij de heersende meningen te kunnen aansluiten en verdedigt hij op doeltreffende gronden een eigen origineel inzicht. Daardoor heeft hij een merkwaardige bijdrage geleverd tot de rechtswetenschap in het algemeen en het is niet meer mogelijk in België vraagstukken van burgerlijk recht te behandelen zonder terdege met de mening van Prof. Kluyskens rekening te houden. Vandaar dat hij ook in alle rechtstudies en in ontelbare vonnissen en arresten voortdurend geciteerd wordt als een van de grote bronnen zowel voor wetenschap als praktijk. Het zou een interessant onderwerp van thesis uitmaken voor een jong jurist in detail de originele en zeer persoonlijke bijdrage, die door Prof. Kluyskens aan het burgerlijk recht is gebracht, in het licht te stellen en grondig te onderzoeken.

Het professoraat en de geweldige inspanning, die het schrijven der «Beginnelsen van burgerlijk recht» vereisten, hebben nochtans de activiteit van Prof. Kluyskens niet uitgeput en hij heeft zich nog op de meest schitterende wijze weten te onderscheiden op menigvuldige andere gebieden, die elk van aard zouden zijn een heel leven te vullen. Vermelden wij hierbij zijn activiteit aan de balie, tot dewelke hij teruggekeerd was na ontslag te hebben genomen als referendaris bij de rechtbank van koophandel. Zijn uitzonderlijke verdiensten als advocaat blijken uit het feit dat hij door zijn confraters werd verheven tot de hoogste waardigheid en stafhouder werd van de Orde der Advocaten bij het Hof van Beroep te Gent.

En naast dit alles heeft Prof. Kluyskens nog een zeer belangrijke rol gespeeld in het politieke leven van dit land. Zowel als volksvertegenwoordiger als in hoedanigheid van senator heeft hij zich onderscheiden door zijn merkwaardige tussenkomsten in vele belangrijke aangelegenheden. Vermelden wij in dit verband vooral, tussen vele andere, de verslagen, die door hem werden opgesteld betreffende de wetsontwerpen en wetsvoorstellen strekkende tot de oprichting van een Raad van State. In zijn parlementaire loopbaan is Prof. Kluyskens, die steeds krachtig en moedig de ideeën heeft verdedigd van de politieke groepering tot dewelke hij behoort, altijd afzijdig gebleven van alle kleinere politieke intrigues. Hij is steeds in de eerste plaats de wetgever geweest, de dienaar van de gemeenschap op

het hoogste plan, waarvoor zijn wetenschappelijke kennis van het recht en zijn praktijk als advocaat, als magistraat en als hoogleraar hem zo voortreffelijk hadden voorbereid.

Dat aan iemand als Prof. Kluyskens, die zulke reusachtige prestaties heeft geleverd op zo velerlei gebied, de hoogste eerbewijzen te beurt vielen spreekt vanzelf. Rector van de Universiteit te Gent, stafhouder van de balie bij het Hof van Beroep, lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, titularis van hoge onderscheidingen in de nationale orden, het zijn alle eerbewijzen die slechts op zeer onvolmaakte wijze de eerbied en de bewondering uitdrukken die zo diep in de Vlaamse intellectuele wereld voor Prof. Kluyskens gevoeld worden.

In zijn al te grote bescheidenheid laat Prof. Kluyskens zich aan al deze eerbewijzen niet gelegen en hij werkt stil en gestadig voort aan zijn wetenschappelijk werk. Het is ons bekend dat hij thans een algemene inleiding tot het burgerlijk recht voorbereidt, die de acht delen van zijn «Beginselen» zal overspannen en

die voorzeker een nieuwe belangrijke bijdrage tot de Vlaamse rechtswetenschap zal uitmaken.

De dankbaarheid die de hele Vlaamse rechtswereld ten opzichte van Prof. Kluyskens bezielt zal hem Zondag op plechtige wijze betuigd worden. Tijdens de academische zitting in de aula der Universiteit zal Prof. Kluyskens worden toegesproken door de deken der rechtsfaculteit, Prof. Dr J. Limpens, en verder door de heer L. Van Winckel, eerste voorzitter van het Hof van Beroep; Mr H. De Potter, stafhouder van de Orde der Advocaten, en Prof. E. Spanoghe, ondervoorzitter van de Raad van Beheer der Universiteit. Tijdens een feestmaal in de Stadsopera zal hem als blijvend aandenken een borstbeeld worden aangeboden, werk van meester Geo Verbanck.

Er zal Zondag te Gent een heerlijke stemming heersen en het zal voor de Vlaamse juristen een onuitsprekelijk genoegen zijn Prof. Kluyskens toe te juichen.

Het spreekt vanzelf dat het Rechtskundig Weekblad van ganser harte deelneemt aan deze heuglijke viering.

René VICTOR.

Bibliographie van Prof. Dr A. Kluyskens

Beginselen van Burgerlijk Recht.

- I. De Verbintenissen
1925 (1e uitg.) — 1948 (5e uitg.)
- II. De Erfenissen
1927 (1e uitg.) — 1954 (5e uitg.)
- III. De Schenkingen en Testamenten
1930 (1e uitg.) — 1955 (4e uitg.)
- IV. De Contracten
1934 (1e uitg.) — 1952 (2e uitg.)
- V. Zakenrecht
1936 (1e uitg.) — 1953 (4e uitg.)
- VI. Voorrechten en Hypotheken
1939 (1e uitg.) — 1951 (2e uitg.)
- VII. Personen- en Familierecht
1942 (1e uitg.) — 1950 (2e uitg.)
- VIII. Het Huwelijkscontract
1945 (1e uitg.) — 1950 (2e uitg.)

Rechtskundig Weekblad

- De Handelsclausule in de huwelijkscontracten, 1932-1933, kol. 505-510.
- De Raad van State en de Belgische Grondwet, 1939-1940, kol. 1031-1052.

Tijdschrift voor Notarissen

- Is er een vergoeding verschuldigd indien een vruchtgebruik eigen aan een der echtgenoten tijdens de gemeenschap vervreemd werd?, 1937, bl. 81-84.
- Karakter van het pensioen dat na echtscheiding op grond van artikel 301 B.W. aan de onschuldige echtgenoot kan toegekend worden, 1941, bl. 161-164.

Rechtskundig Tijdschrift voor België

- De factuur als bewijsmiddel, 1923, bl. 2-4.
- Het faillissement in internationaal privaatrecht, 1923, bl. 133-137.

- Vermindering van overdreven verbintenissen, 1923, bl. 265-268.
- De gedrukte clausules der verzekeringspolissen, 1924, bl. 25-27.
- Van het pactum van onverdeeldheid, 1926, bl. 298-305.
- De eenzijdige verkoopbelofte, 1930, bl. 163-171.
- Het afbetalingscontract en de huurkoop, 1930, bl. 543-550.
- De verkoop op monster, 1932, bl. 329-336.

Revue pratique des Sociétés

- De la dépossession involontaire des titres au porteur (loi du 24 juillet 1921), 1922, bl. 220-223, bl. 225-235.
- Quelques considérations sur la loi du 10 avril 1923 apportant quelques modifications à la loi du 24 juillet 1921 relative à la dépossession involontaire des titres au porteur, 1923, bl. 205-217.

Revue de Droit International et de Législation comparée

- La provision dans la lettre de change. Etude de législation et de jurisprudence comparées, 1922, bl. 480-502.

Journal des Tribunaux

- La lutte contre les prix usuraires. Le triomphe de Plutus, 1923, bl. 275-277.

Belgique Judiciaire

- La partage d'ascendant conjonctif, 1919, bl. 561-579.

Revue Critique de Jurisprudence belge

- Noot onder Hof Gent, 10 Juli 1946 (successions), 1947, bl. 66-70.

Jurisprudence Commerciale des Flandres

— L'Offre au public, 1911, n° 3750, bl. 98-110.

Noot onder :

Hrb. Brugge 1 juni 1911, (Transport maritime), 1911, n° 3848, bl. 385-387.

Hrb. Gent 6 maart 1922, (Louage de services, 1925, n° 4518, bl. 16-18.

Hrb. Gent 20 november 1922, (Prêt d'argent), 1925, n° 4519, bl. 18-19.

Hrb. Gent 30 november 1922, (Assurance), 1925, n° 4538, bl. 68-70.

Hrb. Gent 15 juni 1922 (Compétence territoriale), 1925, n° 4549, bl. 100-103.

Hrb. Gent 28 februari 1925, (Société en commandite), 1925, n° 4582, bl. 230-233.

Hrb. Gent 6 juni 1925, (Société anonyme), 1925, n° 4583, bl. 234-235.

Vred. Ronse 10 juli 1920, (Compétence d'attribution), 1925, n° 4615, bl. 332-336.

Verbr. 10 december 1925 (Faillite), 1926, n° 4652, bl. 105-107.

Hof Gent 23 april 1925, (Faillite), 1926, n° 4674, bl. 174-176.

Hrb. Brugge 5 november 1925, (Faillite), 1926, n° 4702, bl. 260-265.

Hrb. Gent 11 december 1926, (Contrat d'emploi), 1926, n° 4712, bl. 313-316.

Hrb. Gent 20 november 1926, (Compétence d'attribution), 1926, n° 4713, bl. 318-319.

Hrb. Brugge 17 december 1925, (Société en nom collectif), 1926, n° 4718, bl. 335-339.

Hrb. Brugge, 17 juni 1926, (Compétence d'attribution), 1927, n° 4736, bl. 47-48).

Hof Gent 2 juni 1926, (Preuve), 1927, n° 4741, bl. 67-70.

Hof Gent 8 februari 1927, (Société anonyme), 1927, n° 4753, bl. 117-120.

Hof Gent 7 april 1927, (Faillite), 1927, n° 4771, bl. 180-184.

Vred. Gent 10 maart 1927, (Société d'agrément), 1927, n° 4794, bl. 262-266.

Vred. Lokeren 11 mei 1927, (Prodigue), 1927, n° 4811, bl. 336-340.

Hrb. Gent 7 december 1927, (Banque), 1928, n° 4821, bl. 33-35.

Hrb. Gent 9 november 1926, (Contrat d'emploi), 1928, n° 4824, bl. 37-40.

Hrb. Gent 26 mei 1928, (Location), 1928, n° 4834, bl. 89-91.

Hrb. Brugge 16 juni 1927, (Faillite), 1928, n° 4835, bl. 94-96.

Hrb. Brugge 3 mei 1928, (Faillite), 1928, n° 4854, bl. 177-179.

Hrb. Brugge 23 juni 1927, (Faillite), 1928, n° 4855, bl. 183-185.

Hof Gent 16 mei 1928, (Litispendance), 1928, n° 4873, bl. 274-281.

Hof Gent 30 januari 1928, (Faillite), 1929, n° 4913, bl. 53-55.

Hrb. Kortrijk 6 oktober 1928, (Faillite), 1929, n° 4935, bl. 125-127.

Hof Gent 4 mei 1929 (Légataire universel), 1929, n° 4945, bl. 179-183.

Rb. Kortrijk 4 mei 1929, (Anatocisme), 1929, n° 4954, bl. 218-225.

Hof Gent 16 mei 1929, (Faillite), 1929, n° 4957, bl. 236-238.

Hof Gent 24 maart 1930, (Compétence d'attribution), 1930, n° 5023, bl. 62-64.

Verbr. 8 mei 1930, (Faillite), 1930, n° 5050, bl. 152-154.

Hrb. Gent 19 april 1930, (Société en nom collectif), 1930, n° 5063, bl. 210-212.

Hof Gent 8 november 1929, (Compétence), 1930, n° 5082, bl. 283-284.

Hrb. Gent 28 maart 1931, (Société anonyme), 1931, n° 5135, bl. 120-122.

Hof Gent 25 november 1931, (Concordat), 1931, n° 5198, bl. 347-350.

Hof Gent 3 maart 1932, (Vente), 1932, n° 5206, bl. 23-26.

Hrb. Gent 12 januari 1933, (Société commerciale), 1933, n° 5307, bl. 43.

Hrb. Kortrijk 21 april 1933, (Concordat), 1933, n° 5311, bl. 57-59.

Hrb. Kortrijk 16 september 1933, (Opposition), 1933, n° 5343, bl. 165-167.

Hof Gent 9 december 1933, (Prêt), 1933, n° 5375, bl. 293-296.

Rb. Veurne 12 juli 1934, (Connexité), 1934, n° 5437, bl. 173-174.

Hof Gent 10 november 1934, (Concordat), 1934, n° 5450, bl. 214-215.

Hrb. Gent 26 januari 1935, (Faillite), 1935, n° 5495, bl. 33-35.

Hrb. Oostende 31 januari 1935, (Paiement indû), 1935, n° 5523, bl. 119-121.

Hof Gent 4 april 1935, (Faillite), 1935, n° 5567, bl. 263-264.

Hrb. Brugge 23 maart 1933, (Faillite), 1935, n° 5575, bl. 287-288.

Hof Gent 8 mei 1935, (Responsabilité), 1935, n° 5580, bl. 306-308.

Hrb. Oostende 7 februari 1936, (Dette de jeu), 1936, n° 5608, bl. 53-56.

Hof Gent 9 juli 1935, (Connexité), 1936, n° 5619, bl. 102-103.

Rb. Gent 7 juli 1937, (Hypothèque), 1937, n° 5743, bl. 207-208.

(Samengesteld door Prof. W. DELVA.)

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

DIENSTWEIGERING WEGENS GEWETENSBEZWAAR

Praeadvies uitgebracht door Mr Robert BORN, voor de vergadering der Belgisch-Luxemburgse Unie voor Strafrecht, die zal plaats hebben te Brussel op zaterdag 21 april a.s.

*Pour tout mortel, sa conscience
est son Dieu...*

Ménandre.

Zelfs voor een geleerde en serene vergadering van juristen kan een verslag over het probleem van de dienstweigering wegens gewetensbezwaar niet op dezelfde wijze worden voorgebracht alsof het ging om een commentaar over het geheim van het gerechtelijk vooronderzoek.

Men dient het proces van een dienstweigeraar mee te hebben beleefd om te ondervinden welk onbehaaglijk gevoel er drukt op de acteurs van dergelijk gerechtelijk drama; onbehagen vanwege de beschuldiging die niet juist weet welke morele fout aan te klagen bij een mens vol zin voor een ideaal, die bijgevolg niet zou mogen gemengd worden met het gewone cliënteel van de strafrechtbanken; onbehagen bij de rechters, die volkomen het pijnlijk conflict aanvoelen tussen de stugge wetteksten en een vlekkeloze ziel; onbehagen ten slotte bij de wet zelve, die aan zulk eigenaardig delict geen naam wist te geven, die in den blinde slaat en samen met de meest ontorende sancties de strengste gevangenisstraffen oplegt.

De betichte alleen voelt zich op zijn gemak. Hij leest een verklaring voor die een geloofsbelijdenis is en tevens een les van grootmoedigheid en van menselijke solidariteit. Hij maakt gewag van het Evangelie om het te stellen tegenover het zwaard en vraagt met de rustige gelatenheid van de miskende waarheid een onmogelijke vrij spraak.

Niemand gaat fier op zulke processen. Zij brengen soms de menigte, die meer gevoelig is aan de moraal dan aan het recht, tot verontwaardiging; zij wekken de weerzin op van hen die niet schijnen te weten dat de staat van de burgers eerder gehoorzaamheid eist dan verheven gevoelens.

Wat niet belet dat wij de overdrijving terdege aanvoelen. En wanneer ik de gevaarlijke opdracht heb aanvaard een debat over dit probleem in te leiden is het omdat ik de overtuiging ben toegedaan dat een staat het prestige van zijn wetten vermindert wanneer hij geen zin heeft voor hun begrenzing.

In een wereld, die ieder nationalisme in naam van het universele recht in beschuldiging stelt, zou het ongepast voorkomen het conflict door gevoelerigheid te laten beïnvloeden en de tekortkomingen der nationale wetten op het voorplan te brengen, wanneer men deze wetten toetst aan hogere idealen die hen ver te boven gaan. Doch ik heb mij voorgenoemen mij niet op dit terrein te wagen. In een land dat ideologische verdeeldheid kent mogen de problemen, op straffe onopgelost te blijven, niet gesteld worden op het plan der ideologische discussie.

Trouwens de dienstweigeraar wegens gewetensbezwaar brengt het debat op een peil dat niet genaakbaar is voor een juridische bespreking. Hij beroept zich, tegen de wet van zijn land in, op de universele rechten van de mens, op de supranationale leer van Christus, op het meest intieme van het geweten: hij schept aldus een bevoegdheidsconflict dat door geen enkel opperste gerechtshof zou kunnen opgelost worden door een regeling van rechtsgebied. Wanneer zijn nationale wet van hem een verbintenis van onvoor-

waardelijke gehoorzaamheid vordert, ontkent hij haar dit recht in naam van principes of leerstelsels, die, volgens hem, de wetten zelf van zijn land beheersen.

Laten wij de wijsgeren er over twisten en laat ons het terrein der leerstelsels verlaten. Indien de Angelsaksers een elegante oplossing wisten te vinden is het omdat zij gemakkelijker dan de Latijnen de werkelijkheid wisten te benaderen. Pragmatisch aangelegd verwarren zij de werkelijkheid van de wereld niet met de voorstelling die men er zich van maakt; zij weigeren in een debat te treden over de wederzijdse rechten van de staat en van het geweten, omdat zij zich verdeeld weten over de voorrechten van de ene en van het andere. Wij Cartesianen delen alles in in categorieën, wij kweken onze twijfel en onze idealismen aan in een broeikast. Wij maken onze wetten naar vast patroon. Wij hebben geen zin meer voor het toevallige of het paradoxale. Moge misschien het existentialisme ten minste het heilzaam resultaat hebben ons de angst van het individuele geweten terug te schenken!

Om te ontsnappen aan het doodlopen van alle ideeënspeel nodig ik U uit onze intellectuele schematische voorstellingen prijs te geven. Laten wij ons bij geen enkel geestelijke stelling aansluiten, zoals Erasmus van Rotterdam, waarvan iemand gezegd heeft « Erasmus est homo pro se ».

Onze poging is deze van een getuige, misschien deze van een bemiddelaar... Misschien zullen wij eens te meer ontdekken dat het de gekken zijn die de wijsheid te koop bieden.

* * *

Wanneer Jan Van Lierde op 3 October 1951 voor de tweede maal voor de Krijgsraad te Brussel verscheen las hij een verklaring voor die eindigde als volgt: « Ik stel mijn moreel en sociaal veto tegen de dwaasheid van de collectieve uitmoording. De oorlog is het graf van de vrijheid, de weigering van de socialistische revolutie, de negatie van de geest en het leven, het verraad van de katholieke kerk en een grote belediging aan het Kruis van de Liefde... Slechts een revolutie zonder geweld kan de collectieve zelfmoord van het mensdom verhinderen. U kunt mij voor een utopist aanzien; de utopie is de naam die men geeft aan ideeën die morgen werkelijkheid worden. U kunt mij ervan beschuldigen te dwalen. Welnu, ook dan verkies ik te dwalen door op te gaan in deze utopie, zonder bloed aan de handen, dan in het gelijk te worden gesteld te midden van kerkhoven en puinhopen... »

» De dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar zijn wezens met gemeenschapsgevoel, die zich in samenhangigheid voelen met al de armen van deze planeet en die zich, binnen de perken van de menselijke mogelijkheden, beijveren om waarde te verlenen aan de morele opgang van het mensdom... »

De dienstweigering wegens gewetensbezwaar, die ten allen tijde bestaan heeft, neemt heden ten dage de vorm aan van een sublieme ongehoorzaamheid, van een opstand tegen het gruwelijke.

Deze apostels van de geweldloosheid schilderen een tragisch beeld van onze tijd: de ovens voor lijkverbranding, de gaskamers, de gemeenschappelijke

graven, het bombardement van de steden, het kamp van de langzame dood, de folteringen, het van kant maken van verraders, de martelingen, de massamoorden en de wereld der concentratiekampen. Boven het onmetelijke kerkhof van deze eeuw, waar met miljoenen geveld liggen soldaten en burgers der twee wereldoorlogen, joden, polen, arabieren, jappers, allen opgeofferd in de slachtingen, maken zij een onverbiddelijke inventaris op der materiële en morele puinen. Zij voelen in hun eigen vlees de tranen branden van zovele moeders die niet ophouden hun kinderen te bewenen; zij horen de kreten van woede en haat en de oproepen tot wraak van ontketende volkeren.

Zij vinden het ontstellend dat de moderne folteraars, om te doden, zelfs niet meer hoeven te haten. Het zijn robots die de opdracht hebben gekregen menselijke wezens uit te roeien, alsof het ging om ongedierte: het ophopen van mensen in barakken en het openen van de gaskraan, het drukken op een hefboom in een vliegtuig waardoor een bom gelost wordt op een ingeslapen stad, dit alles gebeurt op koude, satanische wijze, zonder de minste huivering.

Ziedaar hoe in het brein van de dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar de gruwelijke visie wordt opgenomen die zij zich vormen van de moderne wereld. Een wereld die ploetert in het bloed alsof de mens door zijn natuur en zijn staat genoodzaakt ware zijn veroveringen, alvorens deze tot zijn welzijn aan te wenden, eerst in het bloed te baden.

Wanneer hij zijn blik laat gaan over de begraafplaatsen der gesneuvelde helden van de beide wereldoorlogen meet hij al het onnuttige van dergelijke offerering en wanneer hij een andere blik werpt op de arsenalen, waar de atombommen alsmede de chemische en biologische wapens worden opgestapeld, stelt hij zich de vertienvoudigde slagvelden van morgen voor.

En tegenover de machteloosheid der staten om zulke gruweldaden te verhinderen spreekt hij zijn verontwaardiging uit en zijn weigering om aan dergelijk geweld deelachtig te zijn.

* * *

Tegenover hem staat een ander soort mensen. Zij zijn wijs, redelijk en nuchter, ofwel behoren zij tot die heroïsche soort steeds bereid zich te laten doden voor een geloofspunt.

Geen van hen geeft toe dat zekere individuen, in naam van het geweten, de moraal van de natie en van haar leger zouden mogen ondermijnen om aldus aan de gebiedende plicht van de landsverdediging te ontsnappen. Zij geloven aan de macht in dienst van het recht. Als christen willen zij zich loyaal gedragen tegenover de staat, die de wettelijke macht is; volgens hen is de dienstweigering een ernstig gevaar voor de gevestigde overheid en het weerstandsvermogen van de natie.

Naar hun mening dient de wet in elk geval de overhand te behouden en is haar onvoorwaardelijke gehoorzaamheid verschuldigd. Zij huldigen de geest van vredelievendheid, doch veroordelen de dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar die beweren door deze geest van vredelievendheid beziel te zijn. Voor hen is de vrede, zoals St Augustinus het reeds zegde, de rust der orde.

Op gevaar af in een toestand van anarchie te verzinken, de staat over te leveren aan zelfmoord en hem tot machteloosheid te doemen tegenover de onrechtvaardige agressie, heeft niemand het recht het imperatief van zijn geweten te stellen tegenover de hogere

en meer gebiedende plicht de gerechtigheid en het recht te doen zegepralen, zelfs door middel van het zwaard. De vrede tot elke prijs, schrijft Mr Radelet, leidt er toe met een zelfde onverschilligheid recht en onrecht, waarheid en leugen te aanvaarden; het zou een lafheid en een snooidheid zijn.

* * *

Dit is het conflict wet-geweten, in zijn tegenstrijdige strekkingen.

Maar om het pijnlijke karakter er van te meten dienen wij ons onderzoek verder door te drijven en na te gaan in hoeverre ieder dezer strekkingen soms richtlijnen geeft die, alhoewel parallel, nooit samenlopen.

In zijn doktorsthesis heeft Mr Jean Gauchon, advocaat bij de balie van Parijs, enkele bekende gevallen in herinnering gebracht van militairen, die voor de rechtbanken vervolgd werden omdat zij, op grond van gewetensbezwaren, geweigerd hadden gevolg te geven aan bevelen die zij ontvangen hadden in uitvoering van de Franse wet op de congregaties: generaal de Sonis, die weigert deel te nemen aan de uitdrijving der geestelijken; luitenant Portier, kapitein Courdec de Fourlogne. Zij werden vrijgesproken.

Dichter bij ons denken wij aan het geval van die Duitse sergeant (over wie nooit iemand spreekt) die gedurende de oorlog 1914-1918 het bevel ontving plaats te nemen in het vuurpeleton gelast met het terechtstellen van Gabrielle Petit; hij werd neergeschoten door de bevelvoerende officier omdat hij weigerde te schieten.

Onlangs werd op 24 maart 1948 door het Hogere Militair Gerechtshof van Nederlands-Indië een onder-officier veroordeeld die weigerde een der woningen van het inlands kwartier in brand te steken, waarlangs een baan naar een militaire post liep (Rev. dr. pénal, 1949-50, blz. 429).

Ten slotte is er het bekende proces van Bordeaux dat een gruwelijk beeld vormt van het onsamenhangend karakter van het recht, wanneer dit retroactief door de overwinnaar aan de overwonnenen wordt opgelegd. Franse rechters hadden te oordelen over de Duitse moordenaars van Ouradour, aan wie verweten werd niet te hebben geweigerd te gehoorzamen aan de onmenselijke bevelen van hun oversten. De dienstweigeraars laten niet na te doen gelden dat het diezelfde rechters van hun eigen land zijn die ook hen veroordelen, wanneer zij het zijn die na bevel weigeren te schieten of te doden.

Ik heb deze voorbeelden tussen zovele andere uitgekozen om het onsamenhangende van de wetgeving te doen aanvoelen en de aarzelingen in het licht te stellen van de rechtbanken wanneer een mens gewetensbezwaren opwerpt om zich het recht aan te matigen de rechtmatigheid van een gegeven bevel te beoordelen.

Het vraagstuk is wellicht onoplosbaar zonder vergelijk. Wij zouden eindeloos kunnen twisten over de gevaren van de weerspanning en de anarchie, die door zovelen geducht worden, en de ondragelijke morele dwang die drukt op mensen met edele gevoelens, gelast met de uitvoering van bevelen die door hun geweten worden gelaakt.

Wat ons betreft, zullen wij er aan verzaken de voorstanders van de onvoorwaardelijke geweldloosheid te overtuigen, in hun overgevoeligheid aan de overmaat van het kwaad waaraan men hen wil doen deelnemen. Hoe zou men aan deze pelgrims van het absolute, die met hun ideaal hoog genoeg oplopen om lange jaren van hun jeugd in ontterende gevangenissen te slijten,

kunnen doen inzien dat weldadigheid en naastenliefde niet altijd noodzakelijk tot geweldloosheid kunnen herleid worden ?

En hoe zou men door hun tegenstanders kunnen doen aanvaarden dat de gruwelijkheden van een moderne oorlog méér vergen dan kruistochten met het woord en dat ten aanzien van alle volkeren en naties, zowel individuele als collectieve daden worden vereist strekkende tot de formele veroordeling van de oorlog.

* * *

Het is aldus, naar het mij voorkomt, dat zich de enige doch noodzakelijke rechtvaardiging van het gewetensbezwaar bij dienstweigering voordoet.

Volgens mij hebben de verdedigers van de geweldloosheid niet het recht te zijn wat ze zijn, indien zij niet op elk ogenblik van hun leven en door elk van hun handelingen en woorden, de gebiedende en vlijmende oproep brengen van hun vredeboodschap.

Dat zij het Evangelie niet meer gebruiken als gezagsargument, doch dat zij het doen gelden als een ideaal van broederlijke liefde, want het is geen bewijs van naastenliefde zijn evenaaste, die op de linkerwang geslagen werd, een nieuwe slag op de rechterwang te laten toedienen.

Het behoort ook niet dat zij de noodzakelijkheid zouden vooropstellen alle mensen tot de geweldloosheid te bekeren, want zij zouden onthaald worden op het schouderophalen van degenen die hun illusies niet delen.

Doch dat zij zich voordoen, in deze stalen eeuw, als de dragers van een persoonlijke roeping, als de profeten van de vrede die er van bewust zijn dat zij in het tegenwoordige leven herkomstig zijn uit het eeuwige.

Zij mogen zelfs de oorlogen, die rechtvaardig blijken, veroordelen uit vrees dat onder de drang van de ontketende passies deze oorlogen zouden ontaarden in ongebreidelde gewelddaden. Zij mogen zelfs de voorbereiding tot een defensieve oorlog veroordelen uit vrees dat door een steeds groter wordende wedijver een oorlogszuchtige stemming zou onderhouden worden, dat de haat zou worden opgewekt en dat alle levende krachten van een natie zouden gericht worden op het werk der vernieling.

Dat zij de volkeren, die bezielde zijn met angst en vrees, opbeuren ! Het is de heer Spaak die deze psychose der paniek heeft in het licht gesteld in een beroemde redevoering : « Wij zullen tot de oorlog gedreven worden door schrik voor de oorlog ». De vrees voor de Verenigde Staten bewapent de Sovjet-Unie. De vrees voor de Sovjet-Unie noopt er ons toe onze arsenalen te vullen. Giraudoux heeft eens voortreffelijk doen uitschijnen hoe de Angst, de Goede Wil, en de Loyauteit niet in staat zijn aan de oorlog te weerstaan : « A la veille de toute guerre, deux chefs de peuples en conflit se rencontrent seuls dans quelque innocent village, sur la terrasse au bord d'un lac... Et ils conviennent que la guerre est le pire fléau du monde. Ils sont pacifistes, modestes, loyaux. Et ils s'étudient, se regardent... Ils sont vraiment comblés de paix, de désirs de paix. Et ils se quittent, en se tenant les mains, en se sentant frères. Et ils se retournent de leur calèche pour se sourire. Et le lendemain, pourtant, éclate la guerre... ! »

Tijdens de gevaarlijke uren die een oorlog voorafgaan zouden de dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar eenzelfde hardnekkigheid aan de dag dienen te leggen voor het handhaven der mystiek van zachtzinnigheid, naastenliefde en menselijke broederlijkheid, als de hardnekkigheid die anderen besteden aan de militaire voorbereidingen. Dit kan misschien voor een

land een laatste kans op redding zijn, even noodzakelijk en misschien nog meer noodzakelijk dan zijn arsenalen en zijn legers !

* * *

De aldus begrepen dienstweigering wegens gewetensbezwaar kan in de wetgeving van een beschaafd volk een keurplaats innemen. Het gaat reeds te ver dat de heiligen, de dichters al de pelgrims van het absolute in de vergeethoek worden geplaatst, opdat nog niet daarenboven de profeten van de vrede in onze gevangenissee zouden geworpen worden.

En dan vragen sommigen zich af waarom deze jonge mensen, die vijandig staan tegenover de oorlog op grond van hun getrouwheid aan een morele of religieuze orde, in vreedstijd niet een schijn van gehoorzaamheid aan de dag zouden leggen, die hen tot niets zou verbinden ? Waarom willen ze zich niet, met een stilzwijgende afkeer, lenen tot een zekere militaire opleiding ? Waarom deze nutteloze overmoed ?

Men zou kunnen aanemen dat hun haat tegen het oud barbaars spel van de oorlog nog zou aangehitst worden, door er in zekere mate deelachtig aan te zijn zonder bloedvergieten, in afwachting neen te zeggen bij een werkelijke oproeping tot de strijd, wanneer dit uur eens zou slaan.

Wij hebben, bij hypothese, aanvaard dat de dienstweigering wegens gewetensbezwaar niet een daad kon zijn van lafaards, asociale egoïsten of zelfs van onbenulligen. Zij verwerpen dan ook deze spitsvondigheden als ontrend en zij weigeren een opleiding te volgen die het hun voorkomt een instemming van de geest uit te maken en tevens een verbintenis. Zij stellen het vooral op prijs dat hun getuigenis niet de vorm zou aannemen van een huichelachtige en platonische geloofsbelijdenis. Niemand is meer ingetogen dan deze mensen. Zij worden verpletterd door het getal der conformisten, doch zij willen de gist zijn van de deeg. Voor de krijgsraden leggen zij getuigenis af van hun geloof, zonder uittarting of belediging. Zij vragen noch medelijden, noch bewondering, zij vluchten niet uit de gevangenis en vragen geen genade. Zij hebben de waarheid gevonden en zij beklagen degenen die hun geweld aandoen.

Wanneer Jean Eslé, na zeven jaren hechtenis, een uur de gevangenis verlaat om in het huwelijk te treden heeft hij dezelfde glimlach op het gelaat als op de dag zijner veroordeling.

Hun zuivere moraal der weigering wordt doeltreffend in haar eenvoud en haar gestrengheid. Ten einde de lome massa's te kunnen prikkelen dienen zij voorzeker de macht te tarten, maar zij dienen vooral de grootspraak der redevoeringen en de schijnheiligheid der woorden te mijden; zij dienen te bezitten, volgens het woord van Cocteau : « une insolence d'âme, qui fasse choc et percute ».

* * *

Doch hier heeft François Mauriac hen bij het woord genomen. Hij wil hen de enge straat der heldhaftigheid indrijven. Welke doeltreffendheid zal uw getuigenis nog bezitten, zegt hij, wanneer het niet meer omstraald zal zijn door de glans van het martelaarschap. Wat zal uwe daad nog betekenen wanneer ge niet meer zult verdorren in de gevangenis, wanneer men u zal gecaporaliseerd hebben in een wettelijk statuut ?

Het argument lijkt subtiel. Wij hadden nochtans verkozen dat het minder met ironie beladen zou geweest zijn en dat het geen toespelingen zou gemaakt hebben op het masochisme, op het complexe van de hoogmoed, op de ongezone lust voor het martelaarschap.

Doch behoort het hier niet het gerecht van een natie

te beklagen waaraan men de wrede plicht oplegt de beste en moedigste burgers te treffen als delinquenten van gemeen recht?

Meent men dat men het gerecht groot maakt door het een dergelijke rol te doen spelen?

Meent men vooral dat men de zaak van de vrede dient door degenen te treffen die er voortdurend de categorische imperatief van in herinnering brengen, alsof het lafaarden, deserteurs en weerspannigen waren?

Meent men vooral dat een staat zich verheft ten opzichte van de openbare mening door martelaren in serie te maken?

Welk krediet zal de staat kunnen bewaren, wanneer hij eretekens uitreikt aan hen die de gewetens uitdoven en de gevangenis voorbehoudt voor hen die juist deze gewetens willen doen opleven?

Wij weten wat het kost aan het gerecht van een land martelaren te kweken en wij moeten er ons voor hoeden er een beleidsbeginsel van te maken.

* * *

Zonder verdere argumentatie zouden wij ook willen antwoorden op de scrupules van degenen die vrezen dat er zich op grote schaal camouflage van de dienstweigering wegens gewetensbezwaar zou voordoen en dat het defaitisme aanstekelijk zou worden op het ogenblik dat een volk behoefte heeft aan al zijn krachten voor de verdediging van het gemeenschappelijk bezit.

Deze vrees schijnt mij niet aan de werkelijkheid te beantwoorden zoals dit door de feiten worden bewezen. In alle landen waar de dienstweigering wegens gewetensbezwaar een wettelijk statuut heeft verworven, heeft het getal dienstweigeraars nooit een uiterst geringe verhouding ten opzichte van het getal der opgeroepen overschreden. In Engeland namelijk is, zelfs in de gevaarlijkste ogenblikken der beide wereldoorlogen, deze verhouding nooit 0,81 % van de militanen te boven gegaan. In Canada: 0,1 %. In Nederland zijn er thans 600. Meteen is het bewijs geleverd dat de geuite vrees denkbeeldig is.

Dit zal des te meer het geval zijn, naarmate alle neiging tot bedrog zal ontmoedigd worden, door het opleggen van een vervaningsdienst die langer zal duren en moeilijker zal zijn, om niet te zeggen zelfs gevaarlijker. Het behoort niet dat de dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar in de burgerlijke dienst, die hun opgelegd wordt, een sanctie zouden zien, doch het dient vooral uitgesloten te zijn dat bedriegers er voordelen zouden kunnen vinden. Het zal de taak van de wetgever zijn hierover te waken.

* * *

Na aldus de dienstweigeraars te hebben aangeduid, waarvan wij de bezwaren erkennen, behoort het dat wij ze thans in categorieën zouden onderverdelen.

Men heeft ze te dikwijls voorgesteld als slappe stompzinnigen, volgens de uitdrukking van Francis de Miomandre, als schapen die blaten op de weg naar de slachtplaats, opdat wij niet zouden trachten alle misverstanden uit de weg te ruimen en opdat wij niet duidelijk zouden verklaren van wie wij de bezwaren kunnen aanvaarden.

Laten wij eerst de anarchisten en de communisten uitschakelen, waarvan de houding door zuiver politieke beweegredenen wordt bepaald. Men is geen vredesprofeet wanneer men de oorlog weigert wanneer zulks politieke plannen dient, maar wanneer men daarentegen tot oorlog aanhitst, wanneer daardoor deze politieke plannen bevorderd worden.

Wij nemen ook niet in aanmerking degenen welke de Angelsaksers Slackers noemen, voor wie de militaire dienstplicht slechts een te zware karwei betekent. Zij hebben niets te maken met een statuut dat bestemd is voor degenen die de weigering als een plicht beschouwen.

Wij hoeven evenmin stil te staan bij de houding van de dienstweigeraars wegens gemengde gewetensbezwaren, die enkel de offensieve oorlog veroordelen. In een land als het onze zouden alle burgers zich gemakkelijk bij deze vorm van gewetensbezwaar kunnen aansluiten en het invoeren van een statuut zou een louter academisch spel worden.

Blijven dan over degenen die als katholieken, protestanten of getuigen van Jehovah, wegens godsdienstige redenen weigeren te doden of te leren doden. En dan de anderen waarvan de weigering steunt op een filosofische overtuiging of een morele imperatief en die komen uit de vier hoeken van de gedachtenwereld: van het Tolstoiaanse humanisme tot het idealisme van Romain Rolland, van de Quakers tot Gandhi, van Gide tot Einstein, van Camus tot Marc Saugnier en tot Garry Davis.

Na het humanitair pacifisme dat gehuldigd werd tussen de twee wereldoorlogen, en nadat Gandhi van de actieve weerstand zonder geweld tegelijkertijd een strekking van de ziel en een technische oppositie had gemaakt, waren er meer en meer christenen, katholieken en protestanten, die optraden als apostelen der geweldloosheid in naam van Christus. Door bewegingen zoals deze van « Pax Christi » trachtten zij degenen die gehecht blijven aan de staatsraison te prikkelen en te beïnvloeden.

Er mag verwacht worden dat de kerken meer en meer gunstig zullen oordelen over de dienstweigering wegens gewetensbezwaar. In de omgeving van de Paus verklaarde onlangs te Rome Mgr Ottaviani: « bellum est omnino interdicendum ». En Mgr Feltin, aartsbisschop van Parijs: « L'Heure est venue pour les chrétiens... de dépasser un nationalisme étroit pour se consacrer à un devoir civique, élargi désormais aux dimensions du monde... ». De Synoden der protestantse kerken laten geen enkele gelegenheid voorbijgaan om tegen de oorlog op te treden en geven regelmatig blijken van welwillendheid ten opzichte van degenen die zich kanten tegen elk gebruik van geweld.

Aldus komen uit alle hoeken van de religieuze gedachte en uit alle filosofische middens dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar die geïnspireerd worden door godsdienstige of morele beweegredenen; het zijn de enige waarvan wij de scrupules aanvaarden, het zijn degenen waarvan Einstein zegt: « De pioniers van een wereld zonder oorlog zijn de jongelingen die de oorlogsdienst weigeren ».

* * *

Dit weze voldoende om onze inleiding tot het statuut van de dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar te besluiten.

Het komt ons voor dat de hiernavolgende criteria te dien einde zullen dienen in acht genomen te worden:

1) enkel zullen in aanmerking genomen worden dienstweigeraars wegens werkelijk gewetensbezwaar, getuigen en profeten van de vrede door tegelijkertijd de eerbied voor de wet en deze voor de persoonlijke overtuiging te verzoenen;

2) ten einde het gevaar van een massaal bedrog in verband met dienstweigering wegens gewetensbezwaar tekeer te gaan en ten einde de gelijkheid der lasten en risico's, die aan alle burgers dienen opgelegd te worden in de organisatie der gemeenschappelijke veiligheid te

verzekeren, zal er van de dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar langere, zwaardere, ja zelfs gevaarlijker prestaties gevergd worden dan degene die voortspuiten uit de militaire dienst.

II.

Tal van landen blijven de dienstweigering betuigen (1).

Bij de overwonnenen van de laatste wereldoorlog wordt de dienstweigering wegens gewetensbezwaar niet meer bestraft daar zij de verplichte inlijving niet meer kennen. Dit is het geval in het Duitsland van Bonn, dat in het artikel 4 van zijn grondwet de volgende verklaring heeft opgenomen: «Niemand kan verplicht worden tegen zijn geweten in de militaire dienstplicht te vervullen». Hetzelfde komt voor in Japan, waar artikel 9 der grondwet luidt als volgt: «Gezien het Japanse volk terecht een internationale vrede wenst, gesteund op gerechtigheid en op orde, verwerpt het de oorlog als souverain recht van de natie en verwerpt het eveneens elke druk die gesteund zou zijn op geweld als middel tot regeling van internationale geschillen».

Rusland, dat ten tijde van de tsaren, onder het impuls van Tolstoi, het uitverkoren land was der dienstweigeraars, kende, in het begin van het sovjet-regime een wetgeving die het principe der dienstweigering wegens gewetensbezwaar erkende. Deze wetgeving schijnt echter sedertdien opgeheven te zijn geworden.

In Zwitserland, waar de dienstweigeraars talrijk waren, werd op 20 juni 1950 een wet gestemd — wet die als een vergelijk kan beschouwd worden — waardoor een speciaal regime wordt ingevoerd voor degenen die weigeren de militaire dienst te doen. Dit regime is uitsluitend voorbehouden aan de dienstweigeraars die handelen wegens godsdienstige beweegredenen, het ontslaat hen van het verval hunner burgerlijke rechten en laat het aan de rechtbanken over eventueel strafvonnissen te vellen.

Niettegenstaande de beweging ten voordele van de dienstweigering wegens gewetensbezwaar veld wint in godsdienstige en intellectuele middens, kent de wetgeving van Frankrijk, Italië en België niet de bijzondere kwalificatie van de dienstweigering wegens gewetensbezwaar.

Wanneer de dienstweigeraars weigeren hun eenheid te vervoegen bij hun oproeping worden zij vervolgd als weerspannigen; wanneer zij zich aanbieden in de kazerne en weigeren het uniform te dragen en de gegeven bevelen uit te voeren, maken zij zich schuldig aan ongehoorzaamheid en weerspannigheid. Degenen die van hun eenheid weglopen worden voortvluchtigen.

Sommigen onder hen, die waren overgegaan tot hongerstaking, werden zelfs vervolgd voor vrijwillige verminking.

In Frankrijk hebben de dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar tevergeefs voor de rechtbanken de morele dwang ingeroepen. Het Hof van Cassatie van Frankrijk heeft in zijn arrest van 30 november 1933 ten minste impliciet aanvaard dat voor de dienstweigeraar de morele dwang van het geweten geen vrijpraak kan rechtvaardigen. Onnodig hieraan toe te voegen dat de dienstweigeraar, eens zijn straf uitgezeten, in herhaling valt om nieuwe en strengere straffen op te lopen.

In ons land hebben ze insgelijks tevergeefs beroep gedaan op artikel 71 van het Strafwetboek, op de wet

van 20 juni 1947 betreffende de repressie der oorlogsmisdaden en op de staat van nood.

Uit het vonnis van de Krijgsraad te Luik in datum van 5 mei 1954, waardoor Noel Platteuw tot zes maand gevangenis werd veroordeeld, halen wij de hierna volgende beweegredenen aan waarin uitstekend de stelling van onze rechtspraak wordt samengevat ten opzichte van de argumenten der dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar:

« Attendu que pour justifier son attitude, le prévenu Platteuw invoque la primauté des lois de l'humanité sur les lois nationales, en se basant sur l'article 3 de la loi du 20 juin 1947 qui exclut de la cause de justification prévue à l'article 70 du Code pénal, tout acte constituant une violation flagrante des lois et coutumes de la guerre ou des lois de l'humanité; »

Attendu que le prévenu reste en défaut de prouver que les lois nationales actuelles sur la conscription, l'organisation de l'armée et de la défense du territoire sont en contradiction avec les lois internationales de la guerre réglées par les traités internationaux, ou qu'elles violeraient les lois de l'humanité; »

Attendu qu'au contraire, il résulte bien de notre Histoire nationale que l'autorité légitime en Belgique, n'a toujours eu pour but, dans l'organisation de notre législation militaire que la légitime défense de la Patrie; »

Attendu que l'usage de la légitime défense contre un agresseur injuste est un droit sacré de la société et de l'humanité et que l'usage de la force dans ce cas, loin d'être injuste ou immoral, est un devoir pour l'autorité publique qui a la mission de défendre la vie, l'intégrité, l'indépendance du peuple au destin duquel elle préside; (voir la revue romaine « Civita Cattolica » du 2 février 1950, traitant de l'objection de conscience, p. 2392); »

Attendu que dès lors, le prévenu ne se contente ici que d'exprimer une opinion purement subjective, contraire à une loi ou un commandement de l'autorité légitime, opinion inadmissible et antijuridique, qui, si elle était suivie, rendrait impossible toute vie commune ou tout ordre établi, chacun pouvant opposer aux prescriptions du pouvoir politique, sa propre idée subjective (Voir idem: « Civita Cattolica »); »

Attendu que subsidiairement, le prévenu invoque la cause de justification prévue à l'article 71 du Code pénal, notamment une contrainte morale invincible à laquelle il n'a pu résister; »

Attendu que le mal imminent auquel le prévenu prétend avoir voulu se soustraire était l'entrée à l'armée, ce qui aurait pu l'amener éventuellement plus tard à participer, à une guerre menée contre les lois de l'humanité; »

Attendu que la contrainte morale doit constituer un danger imminent, inévitable et certain (R.P.D.B. Ve Infraction n° 608); »

Attendu que rien ne dit qu'une guerre soit actuellement imminente, inévitable et certaine, et que, dès lors, rien ne prouve qu'en entrant maintenant à l'armée, le prévenu participerait à une guerre éventuelle dont il n'est pas question non plus qu'elle serait menée en violation des principes supérieurs d'humanité et ce par l'organisme auquel il participerait, notamment l'armée belge; »

Attendu, d'autre part, que, pour valoir cause de justification, la contrainte, soit physique, soit morale, doit avoir été imposée au prévenu, c'est-à-dire qu'il doit l'avoir subie contrairement à sa volonté et que le prévenu ne peut se constituer lui-même par son propre fait et en dehors de toute impulsion étrangère, un état de soi-disant contrainte. (Cass. 21-9-1931, Pas. I, 229). »

(1) De inlichtingen betreffende de vergelijkende wetgeving zijn ontleend ten dele aan de uitstekende thesis van Jean Gauchon: « L'Objeteur de conscience devant la loi pénale ».

Dergelijke beewegredenen zijn doorslaand in het kader van onze hedendaagse wetgeving. Weliswaar heeft het Ministerie van Landsverdediging, naar het voorbeeld van Frankrijk, de oplossing aanvaard, ten einde achtereenvolgende veroordelingen te vermijden tot vele jaren gevangenis, de dienstweigeraars uit het leger te sluiten nadat zij een gevangenisstraf hebben uitgeboet waarvan de duur gelijk is aan de normale duurtijd van de dienstplicht. Zulks lost echter het probleem niet op. Men schat het aantal der dienstweigeraars wegens gewetensbezwaren die thans in de Belgische gevangenis zijn opgesloten op 44. Het woord behoort aan de wetgever. In de maand november 1950 werd er een wetsvoorstel neereglegd door wijlen volksvertegenwoordiger Bacchus, voorstel dat opnieuw werd ingediend in 1951 door heden De Schrijver, Rey, Blum, Nossent en Houssiaux; naar gezegd wordt zal weldra door de regering een wetsontwerp worden ingediend.

* * *

Andere landen, zoals Engeland, Australië, Canada, de Verenigde Staten, Zweden, Noorwegen, Nederland, Denemarken en Nieuw-Zeeland, hebben een wettelijk statuut in het leven geroepen waarbij de dienstweigeren wegens gewetensbezwaar wordt erkend en beschermd.

Wanneer in het jaar 1916 in Engeland de verplichte militaire dienstplicht werd ingevoerd, voorzag de « Military Service Act » reeds beschikkingen waardoor de dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar werden beschermd. Wanneer de dienstplicht opnieuw ingevoerd is geworden in de maand mei 1939, werden door de « Military Training Act » de bepalingen betreffende de dienstweigeraars behouden en, in 1948, zelfs uitgebreid.

Het is ten gevolge van de hongerstaking waartoe zekere Groenendaal was overgegaan in het jaar 1921 dat in Nederland het lot der dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar geregeld werd door de wet van 13 juli 1923. Na zekere aarzelingen wordt deze wet heden nog steeds toegepast.

Dan wanneer Canada en de Verenigde Staten uitsluitend godsdienstige redenen hebben aanvaard, hebben Zweden, Noorwegen en Denemarken eveneens morele gronden aangenomen. Engeland gaat zelfs zover dat thans politieke beweegredenen in aanmerking worden genomen. Aldus werden als dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar beschouwd diegenen die enkel aanvaardden te strijden voor Ierland, doch niet voor Engeland.

III

Welke zijn nu de problemen welke zich stellen voor de opstellers van een statuut. Het in België neergelegde wetsvoorstel Bacchus is slechts de paraphrase van een Frans voorstel, het wetsvoorstel Philip.

Wij gaan hier niet verder op in.

I. De eerste vereiste van een statuut bestaat in de bepaling der wettelijke redenen van de dienstweigeren wegens gewetensbezwaar.

Wij hebben inderdaad reeds onderlijnd dat de wet niet zonder onderscheid de rechtmatigheid der dienstweigeren wegens gewetensbezwaar mag aanvaarden. Het voorstel Philip, bepaalt als volgt de wettelijke redenen er van : « De dienstweigeraar in de zin van de onderhavige wet, is degene die, op grond van zijn godsdienstige of filosofische overtuiging, zich tegenstander verklaart in alle omstandigheden van het persoonlijk gebruik van geweld en die bijgevolg wegens gewetensbezwaren weigert zijn militaire verplichtingen te ver-

vullen, terwijl hij zich bereid verklaart, ter vervanging er van, een burgerlijke dienst te presteren ».

Het spreekt vanzelf dat elke uitbuiting voor politieke doeleinden van de idee van gewetensbezwaar en van het wettelijk statuut dient uitgeschakeld te worden. Het voordeel van het statuut dient geweigerd te worden aan zekere vredesbewegingen die enkel de vormomming zijn van bepaalde politieke strevingen. Het is duidelijk dat de moeilijkheid er niet in bestaat het gewetensbezwaar te bepalen — de bepaling van het Franse voorstel geeft volledige voldoening — maar wel het gebruik er van te controleren en het misbruik te beletten.

II. De procedure.

Bij alle statuten betreffende gewetensbezwaren begint de procedure met een geschreven verzoekschrift dat de opgeroepen militair binnen een bepaalde termijn dient aan te bieden aan de bevoegde overheid en in hetwelk hij de redenen uiteenzet welke zijn houding rechtvaardigen.

In het verzoekschrift kan keuze gedaan worden tussen drie houdingen : de dienstweigeraar kan ofwel er zich wegens gewetensbezwaar tegen verzetten opgeschreven te worden op de lijst der militaire telling, ofwel weigeren zijn militaire dienstplicht te vervullen, ofwel zijn weigering beperken tot de verplichtingen opgelegd aan de werkelijke strijder.

Het Frans voorstel voorziet dat de dienstweigeraar evenals al de andere opgeroepen vóór de herzieningsraad dient te verschijnen. Wanneer hij geschikt wordt bevonden voor de leegdienst of voor de hulpdiensten wordt zijn dossier overgemaakt aan de generaal die bevel voert over het territoriale district van zijn woonplaats, die dan een onderzoek beveelt.

In Zweden behoort de dienstweigeraar zijn weigering te formuleren in een verzoekschrift gericht tot de Koning; hij zal er een getuigschrift van de politie bijvoegen waarin alle inlichtingen verstrekt worden betreffende zijn moraliteit en een getuigschrift afgeleverd door geloofwaardige personen, waardoor bevestigd wordt dat het gebruik der wapens zijn geweten zou kwetsen.

Persoonlijk zijn wij van mening dat de procedure niet door dergelijke onnuttige formaliteiten dient bemoeilijk te worden. Wanneer voorzeker een gemotiveerd verzoekschrift van de dienstweigeraar wegens gewetensbezwaar dient geëist te worden, menen wij dat getuigschriften betreffende zijn moraliteit en verklaringen van getuigen geen waarborgen van enige waarde zijn. Op deze wijze kan voorzeker de ernst van de godsdienstige of filosofische overtuiging van de weerspannige niet doorgrond worden.

Wij zijn integendeel van oordeel dat het wenselijk is van de dienstweigeraar te vorderen dat hij in zijn verzoekschrift nauwkeurig zou aanduiden tot waar zijn gewetensbezwaren gaan, wat aan de overheid gelast met het onderzoek, zal toelaten de vervangingsdienst aan te duiden die hem zal worden opgelegd.

III. Welke rechtsmacht zal nu het verzoekschrift te onderzoeken hebben en te oordelen hebben over zijn gegrondheid ?

Het is een zeer belangrijk probleem en het is op verschillende wijzen opgelost geworden.

In meerdere landen, zoals Nederland, Noorwegen en Zweden, berust de beslissing bij de regering, na advies van een commissie die in Nederland bestaat uit juristen, militairen, geneesheren, geestelijken en een vertegenwoordiger der pacifisten.

In het systeem dat toegepast wordt in Engeland en

in Australië, wordt over het lot van de dienstweigeraar beslist door een rechtbank die op verschillende wijze is samengesteld. In Australië is het de politierechter die alleen beslist. In de Engelse « National Service Act » worden integendeel lokale burgerlijke rechtbanken voorzien, voorgezeten door een magistraat en samengesteld uit zes leden benoemd door de Minister van Arbeid of van Landsverdediging, gewoonlijk gekozen tussen universiteitsprofessoren, geneesheren, syndicale leiders, leden van het onderwijzend personeel en geestelijken.

Volgens het Frans voorstel wordt integendeel aan een onderzoeksrechter de taak opgedragen de nodige inlichtingen te verzamelen die zullen toelaten te beslissen of de verzoeker al of niet van de wet mag genieten.

Opdat de onderzoeksrechter in deze moeilijke taak zou kunnen slagen, legt de wetgever hem op alle nuttige inlichtingen in te winnen en geschreven verslagen voor te leggen van een psycholoog, van een lid van het opbenaar onderwijs en van een vertegenwoordiger die behoort tot dezelfde gedachtenwereld als de verzoeker. Deze persoon wordt door de magistraat gekozen op een lijst die door de verzoeker wordt voorgesteld.

Alhoewel het voorstel er niet van gewaagt, zal de magistraat zijn overtuiging vormen door het in acht nemen der houding van de verzoeker in het verleden, van de omstandigheden die aanleiding hebben gegeven tot zijn pacifistische gevoelens alsmede van de duurtijd dezer overtuiging.

Het onderzoek zal gebeuren overeenkomstig de regels van de normale procedure die in Frankrijk in voege is: dadelijk na de eerste ondervraging over zijn identiteit is de belanghebbende gerechtigd keuze te doen van een raadsman die hem zal bijstaan bij elke ondervraging of confrontatie na, de vorige dag, kennis te hebben genomen van de procedure.

Na aldus te zijn ingelicht heeft de magistraat de keuze tussen twee mogelijke beslissingen: ofwel de dienstweigeraar van alle militaire dienstplicht te ontslaan, gebeurlijk zelfs van de hulpdiensten, ofwel hem tot het nakomen van alle militaire plichten te dwingen. In dit laatste geval zal de dienstweigeraar, die in zijn weigering volhardt, terug onder toepassing vallen van het gemene recht en zich aldus blootstellen aan de veroordelingen wegens de onderscheiden delicten van weerspannigheid, desertie, enz.

In de Angelsaksische landen integendeel kan de rechtbank ofwel van ambtswege, ofwel op verzoek van de belanghebbende, drie verschillende beslissingen treffen: ofwel de voorgebrachte redenen verwerpen, en de postulant tot de militaire dienst verplichten, ofwel de vraag gegrond verklaren en hem van alle dienstplicht ontslaan, of ten slotte hem enkel ontslaan van de gewapende dienst en hem inschakelen in een militaire dienst waar geen wapens gedragen worden. De rechtbanken mogen zelfs de belanghebbende ontslaan van alle burgerlijke vervangingsdienst. Zij mogen ook na het vervullen van een burgerlijke dienst gedurende een zekere periode en met inachtneming van de gedragingen van de dienstweigeraar, de genomen maatregelen wijzigen.

In zekere landen is herziening mogelijk voor nieuwe feiten; in andere landen worden uitstellen verleend.

Het lot van de dienstweigeraar, die weigert zich te onderwerpen aan de beslissing die hem inschakelt in een gewapende dienst, in een niet gewapende dienst of in een burgerlijke dienst, verschilt van land tot land. Het zijn nogmaals de Engelsen die hem de meest

gunstige behandeling voorbehouden; het zou ons te ver leiden dit mechanisme volledig uiteen te zetten.

Het doel van al deze statuten is onbetwistbaar hetzelfde, al wordt het nagestreefd met meer of minder gelukkige middelen: het komt er steeds op aan het voordeel van de wet te beperken tot dienstweigeraars wegens werkelijk gewetensbezwaar.

Wij geven toe dat deze voorafgaandelijke onderzoeken betreffende de beweegredenen die verzoeker doen handelen, moeilijk zijn, zij bieden het voordeel de misbruiken in de mate van het mogelijke te verhinderen, al ware het slechts door de hinderpalen te verminderen op de weg van degenen die verlangen van het statuut te genieten.

Overigens komt het ons voor dat de *rechterlijke* procedure het maximum waarborgen biedt. In ons land zouden inderdaad de beroepsmagistraten, vertrouwd met het gerechtelijk onderzoek, deze delicate taak in volle onafhankelijkheid, op de best mogelijke wijze kunnen vervullen. Wij zijn van oordeel dat zij niet dienen bijgestaan te worden door universiteitsprofessoren, psychiaters of geloofsgenoten van de verzoeker. Het inwinnen van het advies dezer bevoegdheden onder de vorm van verslagen, die bij de bundel zullen gevoegd worden, zal gebeurlijk belangrijke beoordelingselementen aan het licht brengen. Doch wij kennen te zeer de geest die heerst in zekere uitzonderingsrechtbanken om hun uitbreiding niet te willen aanmoedigen.

Zullen deze rechtbanken, zoals voorzien door het voorstel Philip, beperkt blijven tot de enkele onderzoeksrechter? Zulks schijnt ons uitgesloten, des te meer daar wij in ons land niet het systeem kennen van het tegensprekelijk onderzoek, zoals dit in Frankrijk bestaat.

Wij zijn ook van oordeel dat het niet wenselijk zou zijn militairen in deze rechtbanken te laten zetelen, of deze zaken door onze krijgsraden te laten berechten. Het gaat er inderdaad niet om sancties toe te passen op een weerspannig militair, doch integendeel te onderzoeken of in zekere uitzonderlijke omstandigheden een uitzonderlijk statuut mag toegepast worden en de toepassingsmodaliteiten ervan vast te stellen.

Waarom zou deze taak niet opgedragen worden aan een kamer met drie burgerlijke rechters per provincie, te dien einde bijzonder door de Koning benoemd, met bijstand van een krijgsauditeur afgevaardigd als regeringscommissaris. Het voorafgaandelijk onderzoek zou kunnen toevertrouwd worden aan een der magistraten van de zetel als rechter-commissaris. Een gelijkaardige formule is aangenomen geworden voor het onderzoek der betwistingen betreffende het verval der burgerlijke en politieke rechten en dit systeem heeft uitstekende resultaten gehad.

Naar het ons voorkomt zouden deze juridicties de bevoegdheid moeten bezitten drie type-vonnissen uit te spreken en niet twee, zoals voorzien in het Frans voorstel: ofwel de verwerping van het verzoek, ofwel zijn volledige aanvaarding door ontlasting te verlenen van alle militaire dienst, ofwel de gedeeltelijke ontlasting toe te staan door de belanghebbende te ontslaan van de gewapende opdracht.

De bevoegdheid van deze bijzondere kamers zou echter, naar onze mening, niet tot deze beslissingen dienen beperkt te blijven.

Waarom zou hun de zorg niet toevertrouwd worden de vervangingsdienst aan te duiden die zal opgelegd worden aan elke dienstweigeraar, waarvan het verzoek zou aanvaard worden, zulks binnen een kader vastgesteld door de wetgever? Dergelijke bevoegdheid zou, binnen nauwkeurig bepaalde grenzen, een indivi-

dualisatie van de dienst verzekeren waarvan de beste resultaten zullen kunnen verwacht worden.

Voorzeker zou deze nieuwigheid als gewaagd kunnen bestempeld worden, wij zullen er op terugkomen wanneer wij het probleem van de vervangingsdienst zullen behandelen. Laten wij er onmiddellijk aan toevoegen dat in oorlogstijd deze kamers de bevoegdheid zouden hebben, ten einde een epidemie van gewetensbezwaren, ingegeven door de lafheid, te vermijden, vervangingsdiensten op te leggen die even gevaarlijk zouden zijn al de gewapende dienst.

Een wetsvoorstel, dat uitgewerkt werd door het voorlopig comité van de actiegroep voor een wettelijk statuut der dienstweigeraars wegens gewetensbezwaren, heeft een verschillend systeem aangenomen. Het vertrouwt het onderzoek van de vraag toe aan een militaire onderzoeksrechter die alle mogelijke onderzoeksmaatregelen kan aanwenden, zelfs de psychiatrische expertise. Deze magistraat formuleert zijn advies in een verslag dat ter beoordeling en ter bespreking overgemaakt wordt aan de « Raad voor Gewetensbezwaar ». Deze raad, opgericht door koninklijk besluit en afhankelijk van het Ministerie van Landsverdediging, wordt voorzeten door een zittend magistraat van het Hof van Cassatie en bestaat verder uit zes leden, waartussen een vertegenwoordiger van het Ministerie van Landsverdediging, de onderzoeksrechter die het onderzoek geleid heeft, een geneesheer-psychiater, een stafhouder of oud-stafhouder van de Orde der Advocaten, een vertegenwoordiger van het hoger onderwijs en een titularis van een godsdienstig of filosofisch ambt. De besluiten genomen door de Raad voor Gewetensbezwaar zijn gemotiveerd en vormen een werkelijk bevelschrift, waardoor aan de dienstweigeraar de toepassing van de wet wordt verleend of geweigerd.

Wij geven grif toe dat elk van deze beide systemen voordelen biedt.

Het tweede zal wellicht bij de dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar beter onthaald worden.

De meeste van deze stelsels voorzien het recht van beroep. Het voorstel van het voorlopig comité vertrouwt aan de Kamer van Inbeschuldigingstelling de behandeling der zaak in beroep toe. Deze Kamer zou soeverein en definitief op stukken beslissen.

Wij menen nochtans dat de voorziening in verbreking niet mag uitgesloten worden. Het zou inderdaad te betreuren zijn dat het hoogste hof in deze aan gelegenheid de eenheid van rechtspraak niet zou kunnen verzekeren.

* * *

Wij hebben reeds aangestipt om welke reden een burgerlijke vervangingsdienst dient ingericht te worden. De werken die aan de dienstweigeraars zullen opgelegd worden, mogen, ten einde hun bezwaren niet te kwetsen, geen enkele rechtstreekse of onrechtstreekse deelname aan de oorlog of aan zijn voorbereiding meebrengen. Zij zullen ook van dien aard zijn dat zij de fantaisisten, de luiards, de lijntrekkers ontmoedigen; zij zullen geen enkele oneerlijke mededeling mogen uitmaken voor de normale economische activiteiten en een bepaald sociaal en onbaatzuchtig karakter hebben: deze werken zullen aan de dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar de gelegenheid geven, zoals voorzien wordt in het voorstel Philip, « het bewijs te leveren van de hoedanigheid hunner beweegredenen, van het loyalisme van hun houding en van de doeltreffendheid en het nut hunner activiteit ».

Deze dienst moet natuurlijk ingericht worden door

een burgerlijke overheid en onder burgerlijke controle staan.

De arbeid zal uitgevoerd worden in kampen — in Amerika zijn het Civilian Public Service Camps. Hij zal ook mogen uitgevoerd worden in dienst van de staat of van private werkgevers.

Er zijn reeds menigvuldige suggesties en ook verwezenlijkingen geweest. Dienstweigeraars zijn te werk gesteld geworden op het veld, in de mijnen, in de bossen en aan de wegen. In de Verenigde Staten vormen zij een korps dat « Rookspringers » genaamd wordt. In geval van bosbrand worden zij per vliegtuig naar de plaats van het onheil vervoerd en aldaar geparachuteerd om het vuur te bestrijden.

Andere landen maakten er een keurkorps van, dat als taak had op te treden in geval van nationale rampen: branden, overstromingen, aardbevingen. Elders nog worden zij ingeschakeld bij de sociale diensten of de hospitaaldiensten, in het belang van de economisch zwakken: ouden van jaren, gebrekkigen, zwakke kinderen, jeugdige delinquenten; zij werden soms ook te werk gesteld als helpers in krankzinnigengestichten, psychiatrische afdelingen, vacantielokalen. In Engeland waren er zelfs enkelen die er in toestemden zich te laten inspuiten met gevaarlijke ziektekiemen, ten einde op hun persoon het experimenteren van verschillende geneesmiddelen mogelijk te maken. Het spreekt vanzelf dat dergelijke opofferingen geen normen kunnen uitmaken die in de wetgeving mogen ingelast worden.

In een land zoals het onze, dat in Kongo zware sociale verantwoordelijkheden te dragen heeft, zouden zulke mensen, die bereid zijn te worden ingezet ten koste van hun leven, uitstekend kunnen gebruikt worden om er als burgerlijke ziekendieners de strijd aan te binden tegen bepaalde ziekten, om er werkplaatsen op te richten voor het bouwen van gezonde woningen en op alle manieren deel te nemen aan de inspanning tot ontvoogding van de inheemse bevolking.

In tijd van oorlog bestaan er talrijke burgerlijke taken die voorzeker even gevaarlijk zijn als de militaire: de bevoorrading van de bevolking in levensmiddelen en drinkwater, de verzekering van de wacht bij schuiloorden, het verlenen van eerste hulp, al de werken in verband met de passieve verdediging, die geen militair karakter dragen, en in het algemeen het vormen van een keurkorps om tussen te komen in de gebombardeerde zones tijdens luchtaanvallen. Men zou hen ook kunnen inlijven in bijzondere korpsen brancardiers en infirmiers, in korpsen voor burgerlijke bescherming afhankelijk van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, zoals deze werden ingericht door het koninklijk besluit van 11 maart 1954, of hen indelen bij het internationale rode kruis.

Het wetsvoorstel Philip voorziet enkel dat door een decreet, genomen in ministerraad, de vraagstukken zullen geregeld worden gesteld door het beheer, de werkwijze en de tucht van de burgerlijke dienstformaties die onder de hogere leiding zouden staan van een burgerlijke overheid: de voorzitter van de ministerraad of een door hem gedelegeerd Minister.

Het komt ons in elk geval voor dat de wetgever het vraagstuk moet oplossen door een gedurfde beslissing. Het zou dienen uitgesloten te worden dat dit organisme zou worden aangetast door de administratieve routine. Deze enthousiaste jonge manschappen dienen er bewust van te zijn dat het werk, dat zij leveren, op prijs gesteld wordt als een dienst aan de gemeenschap.

Het zou voorzichtiger zijn wanneer de wetgever een

burgerlijke dienst zou opleggen waarvan de duur voor de helft hoger zou zijn dan deze van de militaire dienstplicht en ook zouden er sancties dienen voorzien te worden voor de weerspanningen.

Het is ons niet mogelijk in alle bijzondere details te treden. Het zal echter nodig zijn oplossingen te zoeken voor het probleem van de technische vorming der dienstweigeraars wegens gewetensbezwaren, van hun soldij, hun logies, de risico's van ziekte en ongevalden. De mogelijkheid zal ook dienen in aanmerking genomen te worden dat een dienstweigeraar wegens gewetensbezwaar tot andere inzichten zou komen en zijn inlijving in het leger zou aanvragen. Het is nog een ander vraagstuk te beslissen of het gewetensbezwaar zou kunnen aanvaard worden, dan wanneer de militair reeds zijn dienstplicht is begonnen of reeds bij de reserve werd ingedeeld. Men zal ook de vraagstukken moeten regelen betreffende de militaire toelagen en pensioenen, in één woord beslissen of de uitoefening van een burgerlijke dienst dezelfde gevolgen zal medebrengen als de militaire dienstplicht.

Ook zal dienen onderzocht te worden op welke wijze de dienstweigeraars, die een burgerlijke dienst vervullen bij private ondernemingen, zullen vergoed worden.

Het zal ook een delicaat vraagstuk zijn te bepalen aan welke overheid deze organismen zullen ondergeschikt zijn. Zal men het toezicht er over opdragen aan de hoger voorziene rechtsmachten ofwel zal dit toezicht volledig aan de uitvoerende macht overgelaten worden?

Deze technische problemen gaan het kader van onze studie te buiten.

* * *

Wij hebben hier slechts een ontwerp van oplossing voorgebracht dat voldoende plaats laat aan alle verbeteringen die door de ervaring zullen worden ingegeven. Hoofdzakelijk is een einde te stellen aan de tegenwoordige toestand, die ondraaglijk is geworden.

De gerechtigheid is nooit volmaakt. In afwachting

dat het internationale recht het collectieve geweld zal kunnen straffen op dezelfde wijze als onze wetten het individueel geweld veroordelen, komen wij toch stilaan nader tot het doel zoals de roeiers die de rug naar hun doel gekeerd hebben.

Daar wij steeds blootgesteld blijven aan onrechtvaardige agressies moeten wij er ons wel bij neerleggen nog steeds verplicht te zijn verdedigingswapens te smeden. Doch laten wij een plaats inruimen aan degenen die, zelfs wanneer zij op het doel vooruitlopen, niet aanvaarden dat het mensdom andermaal aan nieuwe gruwelijkheden zou overgeleverd worden.

Het was Vinet die zegde: « *L'Etat a tout intérêt à respecter les convictions de ses concitoyens. Sa force repose sur leur force morale... Le respect de cette conviction sera plus profitable à la collectivité que le châtiment du citoyen qui préfère obéir à sa conscience...* »

Op 20 maart 1941 verklaarde Winston Churchill, die toen eerste-minister was, in het Lagerhuis: « *De rechten welke gedurende de beide wereldoorlogen aan de dienstweigeraars wegens gewetensbezwaar gewaarborgd zijn geworden zijn wel bekend en maken een wel bepaald terrein uit van de Britse politiek. Al wat gelijkt op vervolging en op mensenjacht komt hatelijk voor aan het Britse volk* ». Dergelijke woorden, uitgesproken op een der meest sombere uren die door het Britse rijk beleefd werden, door een klaarziend en een moedig oorlogsleider, zijn de schoonste hulde die hij kon brengen aan zichzelf en aan zijn volk. Men kon niet beter de vervolgingsgeest veroordelen en het fanatisme verbannen. Men kon de eerbied voor het menselijk geweten niet hoger opvoeren.

Men moet voorzeker als helden kunnen strijden voor de redding van het nationaal patrimonium, doch men moet niet minder de heldhaftige daad kunnen begroeten van enkele mensen die het misprijzen van hun medeburgers tarten om hun vertrouwen uit te spreken in de komst van het rijk van vrede en liefde dat beloofd werd aan de mensen van goede wil. Het zijn dergelijke daden die de mensheid vereren.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 14 juli 1955.

Eerste Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever : M. Daubresse.

Procureur-Generaal : M. Hayoit de Termicourt

Advocaten : Mrs Van Rijn en Simont.

Burgerlijke rechtsvordering. — Een vonnis in hoger beroep is niet nietig om reden dat de akte van beroep niet aan de minuut van dat vonnis is gehecht. — Niet-toepasselijkheid van artikel 143 Rv. op de voorziening in verbreking. — Vertegenwoordigingsmacht van een namens een vennootschap optredend pleitbezorger.

Noch artikel 141 Rv. noch enige andere wetsbepaling verklaart nietig een vonnis, waarbij in hoger beroep uitspraak wordt gedaan, om reden dat de akte van beroep niet aan de minuut van dat vonnis is gehecht.

Aan de andere zijde betreft artikel 143 Rv. niet de voorziening in verbreking; overlegging van een uitgifte of van het betekend afschrift van de akte

van beroep is alleen vereist indien zij noodzakelijk is om het Hof van Verbreking in staat te stellen de ontvankelijk van de voorziening of haar gegrondheid na te gaan.

De pleitbezorger wordt slechts geacht te handelen uit kracht van een lastgeving, die regelmatig verleend werd door de vennootschap, welke hij verklaart te vertegenwoordigen, voor zoveel uit zijn eigen verklaring niet blijkt dat de lastgeving niet is verleend door een wettelijk orgaan van die vennootschap.

N.V. Cinema Le Roy t/ N.V. La Cambre en cs.

Gelet op het bestreden vonnis, de 11e juli 1953 gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel, uitspraak doende in hoger beroep;

Over het eerste middel, schending van de artikelen 141 en 143 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering (gewijzigd bij artikel 1 van het koninklijk besluit nr 224 van 24 december 1945), 470 van hetzelfde wetboek (gewijzigd bij artikel 22 van het koninklijk besluit nr 300 van 30 maart 1936), en 97 van de Grondwet;

doordat het exploit tot inleiding van het geding

waarover bij het bestreden vonnis uitspraak is gedaan geweest — te weten : « de akte van beroep, geregistreerd en betekend bij exploit van deurwaarder Mellaerts, ter standplaats Brussel, van 25 april 1952 ten verzoek van de partij d'Août », in die termen in het vonnis aangeduid, — niet aan de minuut van voormeld vonnis is gehecht geweest, zoals vereist bij artikelen 141 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;

doordat de schending van deze substantiële formaliteit het Hof van Verbreking in de onmogelijkheid stelt de wettelijkheid der bestreden beslissing te onderzoeken, en mitsdien nietigheid van dezelve met zich brengt;

Overwegende, aan de ene zijde, dat noch artikel 141 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, noch enige andere wetsbepaling een vonnis waarbij over een hoger beroep uitspraak wordt gedaan nietig verklaart om reden dat de akte van beroep niet aan de minuut van dat vonnis is gehecht;

Overwegende, aan de andere zijde, dat artikel 143 van hetzelfde wetboek vreemd is aan de voorziening in verbreking; dat overlegging van een uitgifte of van het betekend afschrift van de akte van beroep alleen vereist is indien zij noodzakelijk is om het Hof van Verbreking in staat te stellen de ontvankelijkheid der voorziening of haar gegrondheid na te gaan;

Overwegende dat ten deze de ontvankelijkheid der voorziening en de gegrondheid van het derde middel onafhankelijk zijn van de overlegging van de uitgifte of van het betekend afschrift der akte van beroep; dat, aangezien het betekend afschrift van deze akte door verweerders regelmatig overgelegd is, het Hof in staat is de gegrondheid van tweede middel te beoordelen;

Waaruit volgt dat het eerste middel niet kan aangenomen worden;

Over het tweede middel, schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 61, 173 en 352 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, en 97 van de Grondwet;

doordat, uitspraak te doen hebbend over de conclusiën waarbij aanlegster deed gelden dat het hoger beroep geldig ingesteld werd, vermits dit was geschied bij een exploit hetwelk notificering inhield van het feit dat Meester Jules d'Août, pleitbezorger, de door haar gekozen lasthebber was om hoger beroep in te stellen en dat hij door haar gelast was alle akten dier procedure te stellen, en ook dat de aldus betekende akte van beroep, aangezien zij niet ontkend werd, mitsdien diende te worden aangezien als uitgaande van aanlegster zelf, zodat het weglaten, in dat exploit, van de namen der fungerende beheerders enkel te beschouwen was als een vormgebrek, waarop artikel 173 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering toepasselijk was, het bestreden vonnis, na er op te hebben gewezen « dat het onbetwistbaar is dat de pleitbezorger, wanneer hij verklaart zich namens de vennootschap te stellen, geacht wordt een regelmatige lastgeving ontvangen te hebben, en wel van personen welke bevoegd waren om ze hem te verlenen, dit wil zeggen, ten deze de raad van beheer van de naamloze vennootschap « Cinéma Le Roy », en na zelfs vastgesteld te hebben « dat de appellerende partij een verklaring overlegt van de huidige raad van beheer van de naamloze vennootschap « Cinéma Le Roy », gedagtekend 25 juni 1952, volgens welke die raad bevestigt dat Meester d'Août zich op zijn onderrichtingen gesteld heeft en de litigieuze akte van beroep heeft doen betekenen », desondanks beslist dat « uit de akte (van beroep) zelf en uit de aanstelling blijkt dat pleitbezorger d'Août zijn volmacht juist ontvangen heeft van personen welke bij name door de instrumenterende deurwaarder opgegeven worden, namelijk de heren Coppens en anderen », en daaruit

afleidt « dat dienvolgens niet geldig kan beweerd worden dat zijn aanstelling (geschied in de akte van beroep zelf), namens natuurlijke personen die over geen machten beschikken, hem machtigde om terzelfdertijd geldig hoger beroep in te stellen in naam van de regelmatige raad van beheer, waarvan hij geenszins en te genen tijde vóór 26 april 1952 de bijzondere lasthebber of gevolmachtigde schijnt geweest te zijn »;

dan wanneer : 1°) noch uit de vermeldingen in de akte van beroep, noch uit de stelling komt te blijken dat pleitbezorger d'Août zijn lastgeving zou ontvangen hebben van personen welke bij name door de instrumenterende deurwaarder opgegeven werden (schending van het aan de akten te hechten geloof), en dat de pleitbezorger niet behoeft de regelmatigheid van zijn eigen lastgeving te bewijzen (schending van artikelen 61 en 352 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering); 2°) door te beslissen, enerzijds, dat, wanneer een pleitbezorger verklaart zich namens een vennootschap te stellen, hij geacht wordt zijn lastgeving ontvangen te hebben van personen welke bevoegd zijn om hem die te verlenen, en door, anderzijds, de aanvoering van aanlegster te verwerpen om reden dat geenszins blijkt dat pleitbezorger d'Août de bijzondere lasthebber of de gevolmachtigde zou geweest zijn « van de regelmatige raad van beheer », zonder overigens zijn zienswijze toe te lichten ten aanzien van de schriftelijke verklaring van 25 juni 1952, welke overlegging het constateert, het vonnis steunt op strijdige, of, althans op onvoldoende en dubbelzinnige gronden (schending van artikel 97 van de Grondwet);

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat de akte van 26 april 1952, door verweerders overgelegd in betekend afschrift, vermeldt dat hoger beroep ingesteld wordt « ten verzoeken van de aanleggende vennootschap, op vervolging en benaastiging van haar raad van beheer, samengesteld uit Henri Buchkremer, André Coppens, Roger Coppens en Marcelle Coppens, voor wie gesteld is en zal optreden Meester Jules d'Août, pleitbezorger bij de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel »;

Dat het bestreden vonnis het aan voormelde akte te hechten geloof niet miskend heeft waar het beslist dat de voor aanlegster aangestelde pleitbezorger zijn lastgeving ontvangen heeft van de natuurlijke personen daarin aangeduid;

Overwegende dat de pleitbezorger slechts is te handelen uit kracht van een lastgeving welke regelmatig verleend werd door de vennootschap welke hij verklaart te vertegenwoordigen, voor zoveel er uit zijn verklaring niet blijkt dat de lastgeving niet verleend geworden is door een wettelijk orgaan dier vennootschap;

Overwegende dat het eerste onderdeel van het middel derhalve niet kan aangenomen worden;

Over het tweede onderdeel :

Overwegende dat het bestreden vonnis, waar het eerst aangenomen heeft « dat de pleitbezorger, wanneer hij verklaart zich namens een vennootschap te stellen, geacht wordt een regelmatige lastgeving ontvangen te hebben », en waar het vervolgens beslist heeft dat dit vermoeden niet kan gelden ingeval, zoals ter zake, « er uit de akte zelf en uit de stelling blijkt » dat de pleitbezorger zijn lastgeving ontvangen heeft van personen welke toendertijd in de vennootschap generlei bevoegdheid meer hadden, geen strijdige vaststellingen inhoudt;

Dat het tweede onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist;

Over het derde middel, schending van artikel 97 van de Grondwet, doordat het bestreden vonnis, 1) uitdrukkelijk releveert « dat de appellerende partij een verklaring van de huidige raad van beheer van de naamloze vennootschap « Cinéma Le Roy » overlegt, gedagtekend 26 juni 1952, volgens welke die raad bevestigt dat Meester d'Août zich op zijn onderrichtingen gesteld heeft en bedoelde akte van beroep heeft doen betekenen »; 2) anderzijds beslist dat « geïntimeerden ten deze belang er bij hebben zich met die hoedanigheid (van wettelijke lastgevers van aanlegster) en met de persoonlijkheid zelf van appellanten in te laten, ten einde inzonderheid te vermijden dat, na het eindigen van het proces, de vennootschap, vertegenwoordigd door haar werkelijke raad van beheer, zou kunnen staande houden dat zij onregelmatig vertegenwoordigd geweest is en, aangezien zij bij de rechtspleging geen partij geweest is, zij een nieuw geding zou eisen of aanleggen », daaruit besluitend dat dit belang volstaat om als nietig en niet-ontvankelijk te beschouwen een akte van hoger beroep hetwelk ingesteld werd door partijen welke bij de vordering geen belang meer hadden; 3) desondanks uitdrukkelijk nalaat te onderzoeken of de machtiging van de pleitbezorger geldig gemaakt en goedgekeurd geweest is na de totstandkoming van de bestreden akte;

— dan wanneer het geldig maken of de bevestiging van die machtiging bij de verklaring van 25 juni 1952, waarvan het vonnis uitdrukkelijke gewag maakt, evenwel van aard was om het belang te doen verdwijnen dat het bestreden vonnis inriep tot staving van de nietigheid van de akte van beroep,

dat die strijdige, onsamenhangende of althans onvoldoende motieven gelijkstaan met het ontbreken van motieven;

Overwegende dat het vonnis weliswaar vaststelt dat de nieuwe raad van beheer van aanlegster op 25 juni 1952, dit is na het verstrijken van de termijn tot hoger beroep, een verklaring getekend had luidens welke « Meester d'Août zich op zijn onderrichtingen heeft gesteld en de akte van hoger beroep doen betekenen heeft »;

Dat, waar het beslist dat zodanige verklaring verweerders evenwel blootgesteld liet aan het gevaar dat de aanleggende vennootschap na het proces zou kunnen beweren, dat zij onregelmatig vertegenwoordigd geworden was en een nieuwe vordering zou kunnen aanvangen, het vonnis noch onsamenhangendheid, noch tegenstrijdigheid vertoont;

Overwegende dat, aangezien aanlegster vóór de rechter over de grond niet doen gelden had, dat de verklaring van 25 juni 1952 geldig verklaring of bevestiging van de volmacht van de pleitbezorger met zich bracht, de rechter niet behoefde de redenen op te geven waarom voormelde verklaring die uitwerking niet had;

Overwegende dat het vonnis dienvolgens geen schending van artikel 97 van de Grondwet inhoudt;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 7 juli 1955.

Voorzitter : M. Sohier.

Raadsheer-Verslaggever : M. Neven.

Advocaat-Generaal : M. Delange.

Advocaten : Mrs J. Van Rijn en Veldekens.

Wegverkeer. — Plaatsen van verkeerstekens door particulieren.

Uit het bestreden arrest blijkt dat aan de spoorwegovergang rode en groene pinklichten zijn geplaatst op de verhoogde berm van rechts ten opzichte van de bewegingsrichting van het slachtoffer.

Geen enkele wettelijke of reglementaire bepaling verplichtte aanlegster een tweede lichtsignaal links te plaatsen aan de kant van het rijwielpad; naar luid van artikel 142 van het Algemeen Reglement op de Politie van het Vervoer en het Verkeer van 1 februari 1934 was het aan particulieren verboden, tenzij zij daartoe door de bevoegde overheid behoorlijk gemachtigd waren, tekens aan te brengen, die op het wegverkeer betrekking hebben.

Het bestreden arrest kon dienvolgens niet wettelijk aan aanlegster het feit verwijten, dat zij aan de spoorwegovergang aan de kant van het rijwielpad niet een tweede lichtsignaal had aangebracht als zijnde een tekortkoming, zonder aan te merken dat aanlegster het recht had dergelijk teken aan te brengen na daartoe de machtiging van de bevoegde overheid verkregen te hebben.

N.V. John Cockerill t/ Thiry-Huart.

Gelet op het bestreden arrest, de 8e februari 1954 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Overwegende dat uit de stukken van de rechtspleging blijkt dat verweerders ten laste van aanlegster de vergoeding hebben vervolgd van het nadeel dat verweerster geleden heeft ten gevolge van het ongeval waarvan zij het slachtoffer is geweest; dat, per rijwiel de overweg van aanlegsters nijverheidsspoorweg naderend, zij omvergeworpen en meegesleurd werd door de eerste wagon van een door de locomotief achteruit geduwd treinstel; dat het arrest aanlegster en verweerster schuldig verklaart en de verantwoordelijkheid in twee verdeelt;

Over het eerste middel, schending van artikelen 97 der Grondwet, 1319, 1320 en 1322 van het B.W.;

doordat het bestreden arrest, om aanlegster verantwoordelijk te verklaren voor de helft der schadelijke gevolgen van het aan dame Huart overkomen ongeval, te haren laste voor vaststaand houdt, uitsluitend steunend op de ontoereikendheden van de gezichts-signalerings die de aankomst van de sleeptrein aankondigt, als twee onderscheidenlijke fouten uitmakend, enerzijds, het feit dat zij « geen verlicht signaal ter speciale aandacht van de gebruikers van het rijwielpad » heeft geplaatst, en anderzijds, het feit dat het treinstel dat het slachtoffer aangereden heeft achteruit ging, zonder het middel te beantwoorden bij conclusiën door aanlegster uiteengezet, waarbij zij staande hield dat, boven het stelsel van verkeersveiligheid vereist door de thans in voege zijnde wets- en reglementaire bepalingen, zij « een klok had geplaatst die belde zolang het verboden was » door te gaan « en die op een afstand van 50 meter van de spooroverweg hoorbaar was », derwijze dat aanlegster van alle verantwoordelijkheid diende vrijgesteld te worden, vermits ze alle voorzorgsmaatregelen had getroffen, vereist door de aard van de

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

plaats en de richting van de rijbewegingen waartoe zij gedwongen was, door een hoorbare signalisatie in te richten, die van aard was de aandacht te trekken van een aan de zichtbare signalisatie niet aandachtig persoon — dat, dienvolgens, « tenzij terzelfdertijd doof en blind te zijn, men deze herhaalde herinneringen aan het gevaar moest horen en zien »;

Over het eerste onderdeel (schending van artikel 97 der Grondwet) :

Overwegende dat het middel het arrest verwijt geen antwoord verstrekt te hebben op het verweer, dat, bij haar conclusiën in hoger beroep, aanlegster steunde op de aanwezigheid en op de werking van een hoorbare signalisatie;

Overwegende dat, na vastgesteld te hebben dat het gebrek van een verlichte signalisatie op de kant van het rijwielpad en de manoeuvre van achteruitduwen van het treinstel twee tekortkomingen uitmaakten waarvoor aanlegster verantwoordelijk was, het arrest er bijvoegt « dat de verscheidene beschouwingen welke appellante, hier aanlegster, doet gelden de overhand niet kunnen hebben tegen voormelde vaststellingen en beoordelingen en dat ze niet gepast zijn omdat ze met de ten opzichte van de weggebruikers van het rijwielpad, rijdende in de richting Pâturages-Frameries, werkelijk uitzonderlijke toestand der plaatsen geen rekening houden »;

dat het arrest daardoor antwoord verstrekt op de in het middel aangeduide conclusiën; dat dit feitelijke grondslag mist;

Op het tweede onderdeel :

Overwegende dat het middel niet preciseert hoe het bestreden arrest artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek zou geschonden hebben; dat het dus niet ontvankelijk is;

Over het tweede middel, schending van artikelen 1382, 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 13 en 142 van het koninklijk besluit van 1 februari 1934 houdende algemeen reglement op de politie van het vervoer en het verkeer;

doordat het bestreden arrest beslist dat de verantwoordelijkheid van aanlegster verbonden is naar de maat welke het vaststelt, wegens samenloop, in haren hoofde, van twee onderscheidenlijke tekortkomingen, welke met het ongeval een nodig oorzakelijk verband hebben, waarvan de ene uitmaakt is door het feit dat aanlegster geen lichtsignaal heeft geplaatst ter speciale aandacht der gebruikers van het rijwielpad links van de Nijverheidsstraat gelegen, ten opzichte van de door het slachtoffer gevolgde richting;

dan wanneer het bestreden arrest aanlegster « de afwezigheid van een lichtsignaal aan de kant van het rijwielpad » niet als tekortkoming kon verwijten zonder te releveren dat ze van de bevoegde overheden de vergunning zou gekregen hebben op die plaats dergelijk signaal te plaatsen, vermits, bij gebrek aan een uitdrukkelijke vergunning van de bevoegde overheden, het aan aanlegster verboden was, zoals zij het bij conclusiën deed gelden, dergelijk signaal op de openbare weg te plaatsen, waaruit volgt dat de door de rechter over de grond voor vaststaand gehouden feiten om zijn beslissing te rechtvaardigen, daar ze het wettelijk karakter van een schuld niet hebben, naar de zin van artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek, zijn beslissing, welke de tweede tekortkoming door hem aan aanlegster verweten op zich zelf niet zou kunnen rechtvaardigen, in haar geheel moet verbroken worden :

Overwegende dat uit het bestreden arrest blijkt dat aan de spoorwegovergang rode en groene pinklichten geplaatst zijn op de verhoogde berm van rechts ten

opzichte van de verplaatsrichting van het slachtoffer;

Overwegende dat geen enkele wets- of reglementaire bepaling verplichtte een tweede lichtsignaal links te plaatsen, kant van het rijwielpad; dat, naar luid van artikel 142 van het algemeen reglement op de politie van het vervoer en het verkeer van 1 februari 1934, het aan de particulieren verboden was, tenzij zij daartoe door de bevoegde overheid behoorlijk gemachtigd zijn, tekens aan te brengen die op het wegverkeer betrekking hebben; dat het bestreden arrest dienvolgens, wettelijk aanlegster het feit aan de spoorwegoverweg een tweede lichtsignaal aan de kant van het rijwielpad niet aangebracht te hebben niet als een tekortkoming kon verwijten, zonder te releveren dat aanlegster het recht had dergelijk teken aan te brengen om ervan de machtiging van de bevoegde overheid aangevraagd en verkregen te hebben;

Overwegende dat de beslissing, voor zoveel ze de helft van de verantwoordelijkheid ten laste van aanlegster legt, gegrond is op twee verbonden schulden, waarvan één onwettelijk vastgesteld is; dat het onmogelijk is juist de invloed vast te stellen van de onwettelijkheid op de bepaling van dit deel van verantwoordelijkheid; dat de verbreking over dat punt aldus geheel moet zijn;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden arrest, behalve in zover het beslist, enerzijds, dat de verantwoordelijkheid van verweerster voor de schadelijke gevolgen van het ongeval niet minder dan de helft is, en anderzijds, dat aanlegster een tekortkoming begaan heeft welke haar verantwoordelijkheid heeft meegebracht en welke verschillend is van die in het tweede middel aangeduid;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerders tot de helft der kosten en aanlegster tot de andere helft;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van Beroep te Luik.

RAAD VAN STATE

4e Kamer — 21 februari 1956.

Zetel : M.M. Vranckx, Voorzitter; Mast en Buch, Verslaggever.

Auditoraat : M. De Pover.

1. **Rechterlijke macht. — Deurwaarders. — Tuchtregeling.** (1 tot 6).
2. **Administratieve akten. — Geldigheid. — Bevoegdheid.** (1 en 2).
3. **Administratieve akten. — Geldigheid. — Vormen. — Advies.** (3).
4. **Administratieve akten. — Geldigheid. — Vormen. — Rechten van de verdediging.** (4).
5. **Administratieve akten. — Geldigheid. — Vormen. — Motieven.** (5).

1. *Uit artikel 103 van het keizerlijk decreet van 30 maart 1808 blijkt dat de hoven en rechtbanken niet bevoegd zijn de deurwaarders uit hun ambt te ontsetten en dat deze tuchtmaatregel alleen door de benoemende overheid, d.i. de Koning, kan worden uitgesproken.*
2. *Uit dezelfde bepaling volgt dat de Koning de deurwaarders eerst dan kan ontsetten nadat het hof of*

de rechtbank beslist zal hebben over de gelaakte handeling.

De beoordeling van de feiten en de toepassing van een tuchtmaatregel door een rechtscollege beletten de Koning niet nadien de ontzetting voor dezelfde feiten uit te spreken.

3. Artikel 103 verplicht de Koning niet het advies van het hof of van de rechtbank in te winnen.
4. De rechten van de verdediging zijn niet geschonden wanneer de belanghebbende door de rechtbank werd gehoord over de hem verweten dienstfouten en wanneer hij, op uitnodiging van de Minister, verweernota's heeft ingediend.
5. Waar het koninklijk besluit is die omstandigheden verwijst naar de gepleegde dienstfouten, laat het niet de minste twijfel bestaan betreffende de gronden van de ontzetting. Het besluit is naar behoren gemotiveerd.
6. De ontzetting kan tussenkomen alvorens de beslissing van de rechtbank aan de belanghebbende werd genotificeerd.

De Maere t/ Belgische Staat (Minister van Justitie).

Gezien het verzoekschrift dd. 15 februari 1954;

Overwegende dat het beroep strekt tot de vernietiging van het koninklijk besluit dd. 14 december 1953, waarbij verzoeker uit zijn ambt van deurwaarder bij de rechtbank van eerste aanleg te Gent wordt ontzet; dat de bestreden beslissing aan verzoeker werd betekend 26 december 1953;

Overwegende dat verzoeker, die reeds verscheidene tuchtstraffen had opgelopen, door de rechtbank van eerste aanleg te Gent, in algemene vergadering in raadkamer verenigd, op 3 juli 1953 voor zes maanden werd geschorst; dat niet blijkt dat de beslissing dd. 3 juli 1953 van de rechtbank van eerste aanleg te Gent aan verzoeker werd medegedeeld; dat verzoeker, die daartoe uitgenodigd was geweest, op 27 november 1953 en 7 december 1953 aan de Minister van Justitie twee verweernota's liet geworden; dat daarop het bestreden koninklijk besluit dd. 14 december 1953 werd genomen dat overweegt dat verzoeker « zich plichtig heeft gemaakt aan buitengewoon erge fouten in het uitoefenen van zijn ambt »;

Overwegende dat verzoeker laat gelden dat hij uit zijn ambt niet meer kon worden ontzet nadat de rechtbank van eerste aanleg de tuchtstraf van de schorsing had uitgesproken en dat de Minister van Justitie alleen, ingevolge een bezwaar ingebracht door verzoeker, de opgelegde tuchtstraf zou kunnen bevestigen of milderen; dat, volgens verzoeker, de ontzetting kan worden uitgesproken niet op voorstel van de procureur-generaal of van de Minister, maar op voorstel of advies van de rechtbank van eerste aanleg; dat verzoeker aanvoert dat het bestreden koninklijk besluit niet naar behoren is gemotiveerd, dat de beslissing van de rechtbank van eerste aanleg niet werd betekend en dat zijn recht van verdediging werd geschonden;

Overwegende dat artikel 103 van het keizerlijk decreet van 30 maart 1808, houdende het reglement nopens de politie en de tucht der hoven en rechtbanken, bepaalt dat de tuchtmaatregelen tegen de deurwaarders wegens feiten die niet ter zitting gebeuren of worden ontdekt, worden genomen bij beslissing in algemene vergadering in raadkamer van het hof of van de rechtbank van eerste aanleg en dat er tegen deze beslissing noch beroep, noch voorziening in cassatie bestaat, behoudens het geval waarin de schor-

sing het gevolg is van een veroordeling bij wijze van vonnis; dat krachtens dezelfde bepaling de procureur-generaal rekenschap geeft van alle tuchtacties aan de Minister van Justitie aan wie hij de beslissingen met zijn aanmerkingen overmaakt om over de bezwaren te laten oordelen of, zo nodig, de ontzetting te laten uitspreken; dat hieruit volgt dat de hoven en rechtbanken niet bevoegd zijn de deurwaarders uit hun ambt te ontzetten en dat deze tuchtmaatregel alleen door de benoemende overheid, d.i. de Koning, kan worden uitgesproken;

Overwegende dat uit deze bepaling blijkt dat de Koning de deurwaarders eerst dan kan ontzetten nadat het hof of de rechtbank beslist heeft over de gelaakte handeling; dat de beoordeling van de feiten en de toepassing van een tuchtmaatregel door het rechtscollege de Koning niet belet nadien de ontzetting uit te spreken; dat bovenvermeld artikel 103 de Koning niet verplicht het advies van het hof of van de rechtbank in te winnen; dat bovendien de rechtbank, door haar beslissing, haar beoordeling van de feiten te kennen heeft gegeven;

Overwegende dat het recht van verdediging van verzoeker niet werd geschonden; dat hij door de rechtbank werd verhoord over vierentwintig dienstfouten en dat hij, op uitnodiging van de tegenpartij, twee verweernota's heeft ingediend; dat, wanneer in die omstandigheden het koninklijk besluit naar de gepleegde dienstfouten verwijst, er niet de minste twijfel kan bestaan betreffende de gronden van de ontzetting; dat derhalve de bestreden beslissing naar behoren is gemotiveerd; dat de tegenpartij de betekening aan verzoeker van de beslissing van de rechtbank van Gent niet diende af te wachten, alvorens de bestreden maatregel te nemen.

Besluit :

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

Artikel 2. — De betaling van het recht van 750 frank, ten titel van kosten, valt ten laste van verzoeker.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 26 november 1955.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. Verougstraete en Axters.

Advocaat-Generaal : Mr Matthys.

Advocaten : Mrs Hubené, Kervyn en De Meester.

Echtscheiding. — Wraking van getuigen. — Vereisten. — In extremis ingestelde wedereis.

Indien krachtens artikel 283 lid 2, Rv. de getuige, die met de partij gedronken of gegeten heeft, kan gewraakt worden, bestaat er geen reden tot wraking, wanneer zulks geschied is « bij » of « ten huize » van de partij.

Wanneer de wraking enkel steunt op redenen, die niet uitdrukkelijk vermeld zijn in artikel 283 Rv. kan de getuige slechts gewraakt worden, indien ernstige redenen daartoe aanwezig zijn.

Uit de omstandigheid, dat de getuige, broeder van geïntimeerde, het gedrag van appellante in strenge bewoordingen gehekeld heeft, volgt niet dat zijn getuigenis partijdig en onwaarachtig is.

Een in extremis ingestelde tegeneis mag de beslissing over de hoofdvordering niet vertragen, wanneer de hoofdzaak in staat van wijzen is en

omtrent zekere beweerde feiten wellicht getuigen-verhoren zullen moeten worden gehouden. Wanneer de verweerder op de tegeneis niet geconcludeerd heeft betreffende de tegen hem ingebrachte grieven, dient de behandeling van de weder eis te worden uitgesteld ten einde hem toe te laten ten gronde te concluderen.

D. t/ H.

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent, op 9 oktober 1954;

Overwegende dat het hoger beroep tijdig en regelmatig werd ingesteld;

Over de wraking van Isterdael :

Overwegende dat, indien krachtens artikel 283, alinea 2 W.B. Rv. de getuige die met de partij gedronken of gegeten heeft kan gewraakt worden, er geen reden van wraking bestaat wanneer zulks geschied is « bij » of « ten huize » van de partij (R.P.Dr.D. V° Enquête n° 344);

Overwegende dat Van Isterdael, vroeger meid van de partijen, na het vonnis waarbij het enkwet bevolen werd, een Zondag te Nieuwpoort heeft doorgebracht in de villa van de geïntimeerde; dat het echter niet bewezen is dat de getuige tijdens dit verblijf samen met H... gedronken of gegeten heeft; dat dienvolgens de eerste rechter terecht de wraking van Van Isterdael ongegrond heeft verklaard;

Over de wraking van J. H. :

Overwegende dat de wraking nog enkel gesteund is op redenen die niet uitdrukkelijk vermeld zijn in artikel 283 W.B.Rv., dat in dergelijk geval een getuige slechts kan gewraakt worden indien er ernstige redenen daartoe voorhanden zijn;

Overwegende dat uit de omstandigheid dat J. H., broeder van de geïntimeerde, het gedrag van appellante in strenge bewoordingen gehekeld heeft, niet volgt dat het getuigenis partijdig en onwaarachtig is;

dat het evenmin vaststaat dat J. H. opgetreden is als raadsman van zijn broeder « juist als een advocaat of een notaris »;

dat derhalve de getuige ten onrechte gewraakt werd;

Ten gronde :

Overwegende dat het Hof de oordeelkundige beschouwingen van de eerste rechter overneemt, waardoor hij op nauwkeurige wijze heeft doen uitschijnen dat appellante met S. in intieme en ongepaste verhouding heeft geleefd;

Overwegende dat, wanneer men zelfs de verklaring van J. H. met omzichtigheid aanvaardt, dan nog zijn de schriftelijke bekentenissen van appellante — vooral deze bevat in haar brief dd. 1 juni 1951 en de bekentenissen van S. in zijn schrijven dd. 30 juli 1951 — voldoende gestaafd door de andere getuigenissen van het rechtstreeks verhoor;

Overwegende immers dat uit de samenvatting van deze getuigenissen blijkt dat appellante veel uitging met S., vaak 's avonds wanneer de geïntimeerde afwezig was; dat zij zeer dikwijls met S. op diens slaapkamer ging en dat deze laatste ook op de slaapkamer van appellante kwam, dat beiden zich gedroegen als verliefden;

Overwegende dat Van Isterdael S. en D. te zamen in een zetel aangetroffen heeft;

Overwegende dat de verregaande intimiteit tussen gemelde personen duidelijk in het licht wordt gesteld door Laekeman; dat de uitlegging van appellante nopens de aanwezigheid van haar onderkledij in de woonkamer, terwijl zij gekleed met een peignoir uitgestrekt lag op een divan en S. aan het voeteinde zat, effenaf niet aanneembaar is;

Overwegende dat het samenwonen in één zelfde huis van partijen en van S. ongetwijfeld een zekere familiariteit moest teweegbrengen; dat appellante echter alle reserve te buiten is gegaan, dat bovendien nergens uit blijkt dat geïntimeerde de kwetsieuzen ongeoorloofde betrekkingen in de hand heeft gewerkt;

Overwegende dat het tegenbewijs van de ongeoorloofde betrekkingen van D. met S. niet werd geleverd; dat integendeel de getuige Van Santbergen in het tegenverhoor de schuldige verhouding bevestigt; dat immers uit haar getuigenis blijkt dat appellante ook 's nachts S. op zijn kamer bezocht en dat bij deze gelegenheid « het licht moest worden uitgedaan »;

Overwegende dat het feit dat er zich in de kamer van S. linnen en klederen van H. en van de kinderen zouden bevonden hebben, de talrijke en verdachte bezoeken van appellante op die kamer niet rechtvaardigt;

Overwegende dat de rechtbank terecht de vordering van geïntimeerde heeft toegewezen op grond van het erg beledigend karakter van de buitenechtelijke verhouding van appellante met S.;

Betreffende de tegeneis :

Overwegende dat appellante op grond van geweldadigheden, mishandelingen en beledigingen van erge aard de scheiding van tafel en bed vordert;

Overwegende dat de hoofdeis op 4 juli 1951 ingeleid werd; dat appellante in de loop van de procedure alledaagse middelen heeft aangewend om de zaak op de lange baan te schuiven;

dat, waar de hoofdzaak in staat van wijzen is, waar omtrent zekere beweerde feiten wellicht enkweten zullen dienen gehouden, de in extremis ingestelde tegeneis de beslissing omtrent de hoofdvordering niet mag vertragen;

Overwegende dat geïntimeerde niet geconcludeerd heeft betreffende de tegen hem ingebrachte grieven; dat de behandeling van de weder eis dient uitgesteld ten einde de partij H. toe te laten ten gronde te concluderen;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935,

Alle andere en meeromvattende besluiten als ongegrond verwerpende;

Gehoord de heer eerste advocaat-generaal Vermeulen in zijn gedeeltelijk eensluidend advies;

Verklaart het hoofdzakelijk beroep ontvankelijk doch ongegrond;

Ontvangt het incidenteel beroep, verklaard het gegrond;

Bevestigt dienvolgens het vonnis a quo met deze wijziging dat de wraking van J. H. ongegrond wordt verklaard;

Verwijst appellante in de tot heden gedane kosten van de aanleg;

En vooraleer verder te beslissen aangaande de weder eis, beveelt aan de partij H. te concluderen en aan de partij D. de feiten waarvan zij het bewijs aanbiedt te nummeren;

Verschuift de zaak voor verdere behandeling van de weder eis naar de terechtzitting van 12 januari 1956.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

2e kamer bis. — 2 maart 1956.

Voorzitter : M. Wildiers.

Rechters : M.M. De Kepper en Dassen.

Advocaten : Mrs A. Debergh, loco E. Ooms, en E. Vrints.

Bevoegdheid. — Orgaan van een handelsvennootschap of aangestelde van een handelaar. — Quasi-delict betrekking hebbende op de handel van de vennootschap of van de werkgever. — Bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel.

De vordering gelijktijdig ingesteld tegen een handelsvennootschap en tegen haar orgaan in vergoeding van de schade veroorzaakt door een delict of quasi-delict, door bewust orgaan gepleegd, behoort tot de bevoegdheid van de Rechtbank van Koophandel, ook indien hetzelfde orgaan geen handelaar is. Het orgaan der handelsvennootschap dient ten deze te worden geacht zich niet de vennootschap te verenigzelvigen.

Hetzelfde geldt voor de vordering met hetzelfde doel gelijktijdig tegen een handelaar en diens aangestelde ingesteld, in zover het door de aangestelde gepleegde delict of quasi-delict dient beschouwd te worden als een daad gesteld ter gelegenheid van de handel van de werkgever, doch tevens geheel of ten dele haar oorsprong vindend in de handelingen, beslissingen of onderrichtingen van de aansteller.

Betreft het evenwel een daad gepleegd door de aangestelde enkel ter gelegenheid van de handel van de aansteller, doch slechts haar oorsprong vindende in de handelingen van de aangestelde, dan behoren ten opzichte van deze laatste de desbetreffende vorderingen tot de bevoegdheid van de Burgerlijke Rechtbank.

N.M.B.S. t/ N.V. Nijkerk, N.V. Bos en Victor van den Bossche.

Overwegende dat beide zaken, respectievelijk ingeschreven op de Algemene Rol onder het nummer 52.648 en 54.008, verknocht zijn en dienen samen-gevoegd;

Overwegende dat de eis strekt tot vergoeding van de schade toegebracht aan de spoorbrug over de Rupel te Boom, alsmede van de bijkomende schade spruitende uit de tijdelijke onderbreking van het spoorverkeer aldaar, dat deze schade volgens aanlegster te wijten is aan het feit dat de zeetanker « San Diego », die eigendom is van eerste verweerster, en die, ten einde sloping, naar de werf van tweede verweerster gebracht was geworden, op drift is geraakt de 8e november 1953, en, onder de invloed van de opkomende tij, tegen de spoorbrug is komen aanbotsen;

Overwegende dat derde verweerster door aanlegster wordt gedagvaard « als orgaan, minstens als aangestelde van de N.V. Elbos en zich bevindende in de bediening waarvoor deze laatste hem gebruikte »;

Overwegende dat verweerders, in limine litis, de onbevoegdheid « ratione materiae » van de Burgerlijke Rechtbank opwerpen en menen dat het geding, van commerciële aard zijnde, tot de bevoegdheid van de Handelsrechtbank behoort;

Overwegende dat volgens aanlegster de vordering tegen derde verweerster ressorteert onder de bevoegdheid van de Burgerlijke Rechtbank en dat deze omstandigheid wegens verknochtheid, eveneens de bevoegdheid van deze Rechtbank meesleept ten opzichte

van de beide andere verweersters, alhoewel de vordering tegen deze beiden op zich zelve commercieel normalerwijze tot de bevoegdheid van de Handelsrechtbank zou ressorteren;

Overwegende dat, gelet op artikel 8 van de wet van 25 maart 1876, zoals gewijzigd door de wet van 15 maart 1932, het middel door verweerders opgeworpen dient onderzocht te worden alvorens de Rechtbank kennis te nemen heeft van de grond van de zaak;

Overwegende dat Van den Bossche Victor, derde verweerster, wordt aangesproken luidens de dagvaardingen « als orgaan van tweede hiernagedaagde, minstens als haar aangestelde... en... in de bediening... waarvoor zij hem gebruikte », en luidens de besluiten van 14 februari 1955 van aanlegster als handelende in hoedanigheid hetzij als orgaan van tweede gedaagde, hetzij van aangestelde van zelfde, zich bevindende in de bediening waarvoor zij werd gebruikt »;

Overwegende dat een naamloze vennootschap een abstract wezen is dat enkel kan optreden door tussenkomst van fysieke personen;

Overwegende dat het aangaan van verbintenissen hetzij van contractuele, hetzij van quasi-delictuele aard, voor een naamloze vennootschap noodzakelijkerwijze en alleen kan geschieden door de handelingen van menselijke wezen, in casu de organen der vennootschap;

Overwegende dat, indien Van den Bossche, in verband met de door aanlegster aangeklaagde handelingen, is opgetreden als « orgaan » van de N.V. Elbos en in de perken van zijn bevoegdheid, de fysieke persoon « Van den Bossche » hier niet ter sprake komt, maar wel het « orgaan » van de N.V. Elbos en bijgevolg de N.V. Elbos zelf (zie Cass., 19 februari 1955, J. D. R., 8 januari 1956; de Liedekerke : Observations sur la théorie de l'organe; ibidem, De Page, Compl. I, n° 509); dat het geding in dit geval een uitgesproken commercieel karakter bezit en onderworpen is aan de rechtspraak van de Handelsrechtbank;

Overwegende trouwens dat de tegenovergestelde zienswijze aan elke aanlegger in een geding tegen een naamloze vennootschap een eenvoudig middel zou verschaffen om de bevoegdheid der Handelsrechtbank te omzeilen door het louter dagvaarden van een der organen dezer vennootschap en dat, als gevolg hiervan, de wetsbepalingen op de bevoegdheid ten opzichte der naamloze vennootschap grotendeels van hunne beduiding zouden beroofd worden, vermits de bevoegdheid zou afhangen van de willekeur van de aanlegger;

Overwegende dat Van den Bossche door aanlegster in subsidiaire orde eveneens wordt aangesproken als aangestelde van de naamloze vennootschap « Elbos »;

Overwegende dat volgens zekere gezaghebbende stemmen het geding, ook in deze veronderstelling, zou ressorteren tot de bevoegdheid van de Handelsrechtbank (Rép. Prat. de droit Belge, V°, Compétence, § 475 : « La compétence spéciale créée par l'art. 12, 1° de la loi du 25 mars 1876 s'étend aux actions basées sur les délits ou quasi-délits commis par le proposé en raison du trafic du patron; Brux., 2 avril 1901, Pas. 267, B. J. 545; Comm. Anvers, 13 juin 1907, J. T. 1043, P. P. 1265; Comm. Anvers, 21 avril 1909, J. T. 1910-28, P. P., 1910-28; Comm. Anvers, 19 janvier 1901, J. T. 276, P. P. 1903-141; Ibid., § 477 ; ... il suffit que l'acte du facteur ou commis ait été accompli par lui en sa qualité de facteur ou commis; Brux., 2 avril 1901, cfr. supra; Ibid., § 478 : « ... Elle (la compétence) s'étend au cas où le commis ou le facteur assume un engagement personnel pourvu qu'il le fasse à l'occasion du trafic de son patron; Gand, 30 avril 1903, P. P. 975 »);

Ibid., § 480 : « ... il ne suffit pas pour que le facteur

ou commis échappe à la compétence de la juridiction commerciale, que ce fait ne rentre pas « habituellement » dans le commerce du patron (Bontemps, T. II, p. 254) »;

Rép. Prat., Ve Commerçant, § 388 : « Les quasi-délits imputables à des commerçants ou à leurs préposés sont réputés actes de commerce quand ils interviennent à l'occasion d'actes de commerce (Liège, 10 février 1922, Jur. Liège, 100) »;

Novelles, Droit Commercial « les Commerçants », § 435 en volgende luidens dewelke de daad van de aangestelde commercieel is of niet, volgens de aard die zij zou hebben in hoofde van de aansteller;

Overwegende echter dat er ter zake een doelmatig criterium verschaft wordt door een onderscheid waarop gewezen wordt door Bontemps (de la Compétence en matière civile, t. II, pp. 485, 486, 487, 488, die per slotsom minder categoriek is dan de hogeraangehaalde passus van het Répertoire Pratique, Ve Compétence, § 480 het schijnt te willen zeggen), te weten het onderscheid tussen :

1) enerzijds een daad gepleegd door de aangestelde ter gelegenheid van de handel van de aansteller, maar die haar oorsprong enkel vindt in de handelingen van de aangestelde, en

2) anderzijds een daad eveneens gepleegd door de aangestelde ter gelegenheid van de handel van de aansteller, maar die, geheel of ten dele, haar oorsprong vindt in de handelingen, beslissingen of onderrichtingen van de aansteller;

Overwegende dat ten opzichte van de aangestelde, de eerste soort gevallen, of ten minste de vordering desbetreffend, ressorteert tot de bevoegdheid der Burgerlijke Rechtbank en de tweede soort gevallen tot deze van de Handelsrechtbank;

Overwegende dat, volgens de dagvaardingen en besluiten van aanlegster, de oorzaak der schade hoofdzakelijk en zelfs uitsluitend, althans wat betreft Elbos en Van den Bossche, toe te schrijven is aan het feit dat het schip « San Diego » gelegd wordt op een werf of een zaat, die daartoe niet geschikt was en wier inrichting niet toeliet het schip behoorlijk vast te leggen;

Overwegende dat de werf in kwestie toebehoort aan de N.V. Elbos of ten minste dat er niet betwist wordt dat de N.V. Elbos het enige gezaghebbende organisme ter plaatse was; dat het schip bijgevolg aldaar niet kon gebracht worden of gelegd worden zonder een beslissing van de N.V. Elbos;

Overwegende dat men zich dus bevindt voor een geval van de tweede categorie, waarin elke vordering, zelfs tegen de aangestelde, onderworpen is aan de rechtsmacht van de Handelsrechtbank;

Overwegende dat aanlegster, om haar thesis van de bevoegdheid der Burgerlijke Rechtbank te staven, in besluiten een zeker aantal citaten aanhaalt, waaruit blijkt dat de aangestelde of zelfs een orgaan van een naamloze vennootschap eventueel ook een persoonlijke verantwoordelijkheid dragen kan; dat dit bepaald punt echter niet in betwisting is doch wel in kwestie te weten vóór welke Rechtsmacht — Burgerlijke Rechtbank of Handelsrechtbank — het al of niet bestaan van zulk een persoonlijke verantwoordelijkheid, in het bepaalde geval zal betwist worden;

Overwegende bijgevolg dat, moest Van den Bossche in casu zelf gehandeld hebben als aangestelde van de N.V. Elbos, het gehele geding nochtans onder de bevoegdheid valt van de Handelsrechtbank;

Overwegende overigens dat de bundel zekere elementen bevat, die een licht werpen op de juiste hoedanig-

heid van Van den Bossche in casu, te weten : P.V. n° 2208, Rijkswacht Boom, 15 december 1953, verklaring Van den Bossche Victor;

« twee werklieden welke ik bijzonder ter plaatse had... »

« ... Ik heb mij dan onmiddellijk ter plaatse begeven en heb direct om sleepboten gebeld... »;

Verklaring Hellemans Kamiel :

« ... was ik... door mijn werkgever Van den Bossche bevolen om hier bij het schip « San Diego » te blijven... Wij hebben onmiddellijk de werkgever Van den Bossche telefonisch verwittigd... »;

Verklaring Teck Louis : nagenoeg dezelfde als voorgaande verklaring;

Verklaring Convents Jan :

« ... ben ik hier op de kaai van Van den Bossche gekomen, dit in opdracht van laatstgenoemde, om de kabels van het schip « San Diego » bij te spannen »;

Verklaring Nagels Eugene :

« ... had ik opdracht gekregen van mijn werkgever Van den Bossche... »;

Verslag van de zeeëxpert, waaruit inzonderheid blijkt dat hogergenoemde Teck als werkleider op de werf fungeerde, hetgeen als gevolg heeft dat Van den Bossche die door Teck als « werkgever » wordt betiteld, hiërarchisch nog hoger stond dan Teck;

In hetzelfde verslag, verklaring van Van Marken, een der sleepboot-kapiteins, waaruit blijkt dat Van den Bossche, derde verweerder, vóórdat het schip de Kruisschans zou verlaten, beraadslaagd heeft met de loodsen en de sleepboot-kapiteins nopens de wijze waarop het schip zou gemeerd worden op de werf te Boom;

Verslag van het Hoog Comité van Toezicht (stuk uitgaande van een instelling met politieel karakter, door de N.M.B.S., instelling van openbaar nut, ter verdediging harer burgerlijke belangen gebruikt, maar waarvan de voorlegging door verweerders niet bestreden wordt) : « Van den Bossche is beheerder-directeur van de N.V. Elbos, waarvan Van den Bossche voornoemd, en X... de voornaamste aandeelhouders zijn »;

Overwegende dat aldus, blijkens de elementen der zaken, Van den Bossche, derde verweerder, deelnam aan de intellectuele leiding van de handelszaak aan wien het schip « San Diego » werd toevertrouwd, dat de beslissingen dezer onderneming geheel of gedeeltelijk genomen werden door tussenkomst van Van den Bossche, en dat, indien hij heeft deelgenomen aan enige materiële uitvoering van de beslissingen dezer handelsmaatschappij, dit geschied in hoogstens ten bijkomstigen titel;

Overwegende dat hieruit zou dienen afgeleid te worden dat Van den Bossche als orgaan van de N.V. Elbos handelde;

Overwegende dat het geding van commerciële aard is en behoort tot de bevoegdheid van de Handelsrechtbank en dat verweerders de onbevoegdheid van de Burgerlijke Rechtbank in limine litis hebben opgeworpen.

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Rechtdoende op tegenspraak,

Na erover beraadslaagd te hebben;

Alle andere en strijdige besluiten verwerpende;

Voegt samen de zaken ingeschreven op de Algemene Rol onder de nummers 52.649 en 54.008, als zijnde verknocht;

Verklaart zich onbevoegd « ratione materiae »;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

VREDEGERECHT TE PEER

9 november 1954.

Rechter : M. Roelandts.

Advocaat : Mr. Smeets.

Arbeidsongevallen. — Geen eigen vordering van de verzekeraar-wet tegen de verantwoordelijke derde. — Nietigheid van de subrogatie-bepaling van art. 91 Besluit van de Regent van 21 maart 1945. — Strijd met de wet.

De verzekeraar-wet heeft geen eigen vordering tegen de voor een arbeidsongeval verantwoordelijke derde.

De bij art. 91 van het Besluit van de Regent d.d. 21 maart 1945 op de verzekering tegen ziekte en invaliditeit bepaalde subrogatie van de verzekeraar-wet in de vordering van de verplicht verzekerde tegen de verantwoordelijke derde, is onwettelijk.

Wettelijke subrogatie heeft alleen plaats in de gevallen, waarin een wettekst ze uitdrukkelijk toekent; zij mag niet analogisch worden toegepast op andere gevallen dan de uitdrukkelijk door de wet bepaalde; de wettelijke subrogatie wordt geregeld bij art. 1251 B.W. en bijzondere wetten dienaangaande. Het Wetsbesluit van 28 december 1944, waarop het Besluit van de Regent van 21 maart 1945 steunt, bepaalt niets omtrent wettelijke subrogatie; wordt bepaalt niets omtrent wettelijke subrogatie; bij gebreke van wetsbepaling kan wettelijke subrogatie niet bij K. B. worden bepaald.

Art. 107 Grondwet verbiedt aan de rechterlijke macht de bepaling van art. 91 Besluit van de Regent van 21 maart 1945 omtrent de aldaar bedoelde subrogatie toe te passen, daar zij in strijd is met de wet.

Landbond der Christelijke Mutualiteiten t/ Helsen.

Overwegende dat de vordering van eiser er toe strekt verweerder te horen veroordelen tot het betalen van de som van 5.110 frank, zijnde het bedrag der gezondheidszorgen, opgelopen door de genaamde Schildermans Arn., — lid van de Landbond der Christelijke Mutualiteiten (eiser) —, die ter gelegenheid van een aanrijding verwondingen had opgelopen, waarvoor verweerder bij in kracht van gewijsde getreden vonnis van de Correctionele Rechtbank van Hasselt, dd. 27 september 1952, verantwoordelijk verklaard werd;

Overwegende dat eiser aanvoert van rechtswege gesubrogeerd te zijn in de rechten van zijn verzekerde Schildermans, overeenkomstig art. 91 van het Besluit van de Regent dd. 21 maart 1945, betreffende de verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit;

Overwegende dat verweerder beweert dat het slachtoffer Schildermans, in gevolge zijn aanstelling als burgerlijke partij, de gevorderde schadevergoeding toegewezen kreeg en dat hij deze aan Schildermans verreffende;

Overwegende echter dat verweerder niet preciseert of de in casu gevraagde gezondheidszorgen ten bedrage van 5.110 frank eveneens zouden betaald zijn, dat hij in ieder geval zulks niet bewijst noch het bewijs aanbiedt;

Overwegende dat verweerder aanvoert dat eiser ter gelegenheid van voornoemd vonnis dd. 27.9.1952, geen vordering ingesteld heeft; dat eiser de huidige afzonderlijke eis niet mag instellen, daar hij overeenkomstig art. 1382 en volgend B.W. het bestaan van de krenking van een recht moet bewijzen; dat de loutere omstandigheid dat een derde verantwoordelijk ver-

klaard is voor de schade veroorzaakt door een ongeval, overkomen aan iemand die door een verzekeringscontract tegen ziekte en invaliditeit gedekt is, niet volstaat opdat de verzekeraar, die gesubrogeerd is in de rechten van zijn verzekerde, aan wie hij zekere vergoedingen uitbetaalde ingevolge de ter zake geldende wetgeving, zou gerechtigd zijn, bij wijze van een aquiliaanse vordering onafhankelijk van deze welke aan het slachtoffer toebehoort, aan de derde verantwoordelijke terugbetaling te vorderen van de sommen welke hij uitgekeerd heeft; dat de verplichting tot herstel van de gevorderde schade ingeroepen door de verzekeraar, niet spruit uit de krenking van een recht doch uit de uitvoering van een verplichting welke de wet legt ten laste van de verzekeraar als gevolg van het aanvaarde risico, eigen aan de uitvoering van het verzekeringscontract;

Overwegende dat verweerder uit dit alles practisch besluit dat eiser zijn eis had moeten inspannen ter gelegenheid van het vonnis van 27 september 1952, voornoemd, en niet bij afzonderlijke vordering zoals hij dat thans doet bij wijze van een aquiliaanse vordering onafhankelijk van deze welke aan het slachtoffer toebehoort;

Overwegende dat verweerder uit het oog verliest dat het in dit geding nog niet betwiste art. 91 van het voornoemd B.R. dd. 21 maart 1945, uitdrukkelijk stipuleert dat het verzekeringsorganisme van rechtswege de door het ongeval getroffen of zijn rechthebbenden in hun eis er toe verplicht zijn, zijn hoedanigheid van verzekerde krachtens dit besluit te vermelden, dat hij bovendien tegenover de aansprakelijke derde alle recht op invordering voor geleden schade behoudt nadat het verzekeringsorganisme de op zich genomen lasten terugbetaald heeft gekregen;

Overwegende dat verweerder zich blijkbaar vergist wanneer hij de aanhangige zaak wil gelijkstellen met deze voorzien in het Arrest van het Hof van Cassatie dd. 19 mei 1952 (Pas. 1952, I, 602), waarin n.m.l. de verzekeraar een aquiliaanse vordering onafhankelijk van deze welke aan het slachtoffer toebehoort had ingesteld, handelwijze welke in volgende bewoordingen door het Hof veroordeeld werd: « Attendu donc que le seul fait qu'un tiers a été déclaré responsable, en tout ou en partie, du dommage causé par un accident survenu à une personne engagée dans les liens d'un contrat de travail ne suffit pas pour que l'assureur qui est subrogé au chef d'entreprise et qui, en vertu des lois coordonnées, a versé tout ou partie des indemnités forfaitaires dues au travailleur, le soit, par une action aquilienne indépendante de celle qui appartient à la victime ou à ses ayants droit, réclamer au tiers responsable le remboursement des sommes décaissées; Qu'en effet, l'obligation de réparer le dommage invoqué, dans ce cas par l'assureur, à l'appui de ses prétentions, ne résulte pas de la lésion d'un droit, mais de l'exécution d'une obligation que la loi met à charge d'un chef d'entreprise et, éventuellement, de l'assureur subrogé à celui-ci, comme conséquence du risque accepté, inhérent à l'exécution du contrat de travail et du contrat d'assurance; Attendu que s'il en était autrement, le tiers responsable pourrait être astreint, soit envers la victime ou ses ayants droit, soit envers l'assureur du chef d'entreprise, au paiement de sommes excédant le montant du dommage dont la réparation lui incombe suivant le droit commun; »

Overwegende dat uit het aangehaalde arrest juist blijkt dat de verzekeraar-wet geen persoonlijke actie kan of mag instellen, — daar hij dan nog een krenking van recht op basis van art. 1382 en volgende

moest bewijzen, maar enkel gerechtigd is tot een subrogatoire actie;

Overwegende dat eiser, volgens art. 91 van het B.R. van 21 maart 1945 van rechtswege de door het ongeval getroffen vervangt voor het terugvorderen van de op zich genomen lasten;

Overwegende dat « la personne subrogée dans les droits de la victime d'un accident est recevable à se constituer partie civile et à réclamer aux lieu et place de la victime, réparation du dommage causé à celle-ci; il en est ainsi tant devant les juridictions répressives que devant les juridictions civiles (Cass. 22 octobre 1941, Pas. 1941, I, 392);

Overwegende dat de kosten voor de gezondheidszorgen ten bedrage van 5.110 frank, geen loutere forfaitaire vergoedingen zijn maar kosten welke eveneens overeenkomstig het gemeen recht worden vergoed; dat het gevorderde dus niet indruist tegen de principen van het Arrest dd. 19.5.1952, voornoemd;

Overwegende dat nog alleen dient nagegaan of de subrogatie van eiser wettelijk is;

Overwegende, dat de wettelijke subrogatie, zoals in casu, diegene is die van rechtswege, buiten toedoen van de schuldeiser of van de schuldenaar ten behoeve van zekere personen die de wet aanwijst, geschiedt; dat zij dus enkel plaats heeft in de gevallen waarin een wettekst ze uitdrukkelijk toekent; dat zij niet kan bij analogische toepassing op andere gevallen dan degene die de wetbepalingen voorzien, uitgebreid worden, (Cas. 30 maart 1944, Pas. 1944, I, 283); dat de wettelijke subrogatie geregeld wordt volgens art. 1251 B.W. en de bijzondere wetten dienaangaande;

Overwegende dat aanlegger ten onrechte beweert gesubrogeerd te zijn in de rechten van haar verplicht verzekerde, daar de besluitwet van 23 december 1944, — waarop het organiek besluit van de Regent dd. 21 maart 1945 gesteund is —, nergens voorziet dat er wettelijke subrogatie zal plaats hebben en dat bij gebrek aan wettekst, de wettelijke subrogatie niet door een koninklijk besluit kan ingevoerd worden (cfr. Vonnis Vrederecht Lokeren, 17 december 1952, Tijdschrift van de Vrederechters, n° 7 van juli 1954, blz. 261);

Overwegende immers dat « le Roi ne peut, en se prévalant de son pouvoir réglementaire, édicter des prescriptions sur des points au sujet desquels le législateur ne s'est point prononcé au préalable. Il ne peut exercer son autorité sur un domaine déterminé que si les limites de ce domaine ont été tracées par la loi; (Vauthier, Droit Administratif de la Belgique, n° 25); dat dienvolgens de beschikkingen betreffende de wettelijke subrogatie, voorkomende in art. 91 B.R. van 21 maart 1945, — als niet vallende binnen de grenzen van de besluitwet dd. 28 december 1944, — onwettelijk zijn en art. 107 van de Grondwet er de toepassing van verbiedt aan de rechterlijke macht;

Overwegende dat uit de tekst van art. 107 G.W. blijkt dat de gewone rechter de toepassing van de wederrechtelijke besluiten en reglementen moet weigeren; (cfr. Mast, Overzicht van het Grondwettelijk Recht, Deel II, blz. 273);

Om deze redenen :

Verklaren de vordering van eiser ongegrond;

Wijzen hem af;

Verwijzen eiser in de kosten van het geding.

NOOT: Het in bovenstaand vonnis aangehaalde cassatie-arrest van 19 mei 1952 is verschenen in het R.W. 1952-1953, 539,

BOEKBESPREKING

A. Rodenbach : Welk is mijn recht ? — Uitgave Simon Stevin, Brussel. Vijfde druk, 216 blz.

Van dit bekende vulgarisatiewerk ligt thans reeds de vijfde druk voor, wat afdoende aantoonst dat het aan een behoefte beantwoordt.

In 170 vragen en antwoorden, die stuk voor stuk op practische gevallen betrekking hebben en als de meest interessante onder honderden gevallen werden samen-gebracht, behandelt de deskundige auteur het zo belangrijke als veelomvattende gebied van rechtsgevallen op het stuk van afpalingen, afsluitingen, bomen, grachten, hagen, lichten en zichten, muren, uitwegen en waters.

Het betreft hier allemaal kwesties zoals ze zich overal dagelijks voordoen : Wie moet de verhogingskosten van een gemene muur dragen. Wie moet desnoods de schoorsteen verhogen ? Wie mag van een scheidingsmuur gebruik maken, in welke mate en tegen welke voorwaarden ? Hoe dient de overneming geregeld, gezien de staat van de muur ? Op welke afstand van de scheidingslijn mogen vensters worden aangebracht ? Wie moet een scheidingsgracht onderhouden ? Al dergelijke vragen worden klaar en duidelijk beantwoord, waarbij de schrijver verwijst naar talrijke beslissingen uit de rechtspraak.

Wie het boek raadpleegt krijgt een degelijk inzicht in vele moeilijke gevallen, waardoor meermaals veel last en kosten kunnen worden vermeden. Als rechtsvulgarisatie is deze verzameling vragen en antwoorden werkelijk voortreffelijk, zoals trouwens in de inleiding door dhr E. Rubens wordt vastgesteld.

Kortom, een waardevol werk dat aan velen grote diensten zal bewijzen, ook wanneer ze niet onmiddellijk met dergelijke kwestie te maken hebben.

BALIELEVEN

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Prijskamp voor het beste pleidooi

Wij ontvangen van het bestuur van het Verbond der Belgische Advocaten de hieronderstaande mededeling.

* * *

Onder de bescherming van het Verbond der Belgische Advocaten richten de Conférence du Jeune Barreau te Brussel en het Vlaams Pleitgenootschap aldaar, op 21 April aanstaande een prijskamp in voor het beste pleidooi tussen de verschillende balies van het land. Deze prijskamp zal plaats hebben te Brussel en zal doorgaan in twee reeksen, een in het Frans en een in het Nederlands.

De verschillende conferenties der Jonge Balies van het land hebben de mededingers aangeduid als volgt :

Voor de Vlaamse reeks : Antwerpen : Mr Bocken; Brussel : Mr P. Vergels; Kortrijk : Mr A. Prevost; Gent : Mr W. Van de Moortel; Mechelen : Mr J. Verhavert en Turnhout : Mr J. Pelsmaker.

Voor de Franse reeks : Antwerpen : Mr P. Deleu; Brussel : Mr Monique du Chastel; Charleroi : Mr P. Delbove; Luik : Mr René Laurent; Mons : Mr M. De Gand; Namen : Mr M. Toussaint; Doornik : Mr F. Millet en Verviers : Mr Joseph Schils.

De jury voor de Nederlandse reeks zal voorgezeten worden door Mr René Victor, oud-stafhouder der balie van Antwerpen, en deze voor de Franse reeks door Mr Fincoeur, oud-stafhouder van de balie van Luik.

De prijskampen zullen plaats hebben in het Gerechtshof te Brussel in twee zittingszalen der rechtbank van eerste aanleg.

De mededingers worden verzocht elkaar te ontmoeten op Zaterdag, 21 april aanstaande, om 10 uur 's morgens in de vestiaire der advocaten.

De prijskampen zullen dadelijk beginnen en zullen in de namiddag worden voortgezet om te eindigen rond 15.30 u.

Tijdens de schorsing, over de middag, zullen de deelnemers gezamenlijk het eetmaal gebruiken om 12.30 uur, in het restaurant « La Trattoria », Gulden-vlieslaan. Dit maal wordt hun kosteloos aangeboden door het Verbond der Belgische Advocaten.

Twee prijzen, elk van 5.000 fr., zullen toegekend worden aan degene van de mededingers die het beste pleidooi zal hebben uitgesproken in de Franse en in de Vlaamse afdeling. Deze prijzen zijn ingesteld geworden door het Verbond der Belgische Advocaten en zijn voorzitter zal er het bedrag van overhandigen aan de bekroonde pleiters gedurende de algemene vergadering die zal gehouden worden te Mons op 30 en 31 juni 1956.

De uitslagen van de prijskamp zullen onmiddellijk geproclameerd worden, bij het einde der debatten, na beraadslaging van de jury.

Ondertussen worden de deelnemers aan de prijskamp, alsook de advocaten en stagiaires, leden van de conferenties der Jonge Balie, uitgenodigd kennis te nemen van de mededeling die hun zal gedaan worden in de beide talen door Mr Leon Goffin, directeur van de Conférence du Jeune Barreau te Brussel betreffende de vraagstukken die de jongeren aan de balie aanbelangen, vraagstukken die het voorwerp zullen uitmaken van het « Concilie der jongeren », dat georganiseerd wordt door het Verbond der Belgische Advocaten en dat binnenkort zal gehouden worden.

Al de advocaten, die zich interesseren aan de jongeren bij de balie zullen van deze belangstelling wel blijk willen geven door aanwezig te zijn bij de prijskamp voor het beste pleidooi, ten einde de kandidaten aan te moedigen en een atmosfeer te scheppen die hen in de gelegenheid zal stellen op de meest gunstige wijze van hun talent te doen blijken.

De stagiaires en jongeren advocaten worden ook dringend verzocht aanwezig te zijn bij de contactname ter gelegenheid van de uiteenzetting van Mr Goffin. Zij zullen aldus gelegenheid krijgen elk hun mening te kennen te geven over de toestand van de jongeren aan de balie en de oplossingen, die dienen gebracht te worden aan de vraagstukken die hen aanbelangen.

BALIE TE BRUSSEL

Hieronderstaande omzendbrief werd door Stafhouder Van Reepinghen toegezonden aan de leden der Balie van Brussel.

* * *

Ik acht het geraden de leden van de Balie kennis te geven van de uitslag der beraadslagingen die de Tuchtraad gehouden heeft na de voorafgaandelijke vergadering der voorzitters, sectievoorzitters en bijzitters van het Bureau voor Kosteloze Raadpleging.

Deze beraadslagingen hebben eerst en vooral als doel gehad de schikkingen te bepalen die het Bureau dient te nemen ten opzichte van de personen die zich tot het Bureau wenden zonder totaal onbemiddeld te zijn, maar die nochtans niet in staat zijn de last van een normaal ereloon te dragen.

Twee vragen stelden zich hieromtrent :

1° Diende men de « half-onbemiddelden », thans zo

talrijk, af te wijzen of paste het hen de bijstand van de stagiaires te verzekeren ?

2° Hoe zal men, in deze laatste veronderstelling, de criteria onderling doen overeenstemmen volgens dewelke tot aanstelling en gebeurlijke taxatie zal worden overgegaan ?

Het Bureau heeft de mening uitgedrukt dat er stagiaires dienden aangesteld te worden voor de « half-onbemiddelden », met dien verstande dat deze personen verwittigd moesten worden dat zij een gematigd ereloon zouden dienen te betalen, waarover de overheden van de Orde uitspraak zouden doen. De Tuchtraad heeft in deze zin beslist.

Ten einde anderzijds de in het algemeen gevolgde praktijk betreffende het tweede punt te huldigen, zal het Bureau slechts een stagiaire aanstellen zo men voorziet dat de aanvrager ten minste gedeeltelijk het voordeel van de gerechtelijke bijstand zal bekomen of in elk geval de gedeeltelijke kosteloosheid van de medewerking van de aangestelde advocaat — deze laatste maatstaf beoogt rechtsplegingen die niet duur zijn, voor dewelke het *pro Deo* gewoonlijk niet toegestaan wordt, niettegenstaande de volkomen of gedeeltelijke behoeftigheid van de partij.

Zekere aanvragers vragen de aanstelling van een advocaat dan wanneer het Bureau reeds vroeger een stagiaire gelast had hen bij te staan : de bijzitters zullen er voor zorgen een einde te stellen aan dit misbruik.

* * *

Aldus zullen de traditionele eisen van de sociale gemeenschapszin waarop de Balie trots gaat nooit te kort te zijn gekomen en de blijken van erkentelijkheid die de prestaties van de stagiaires verdienen, behoorlijk verenigd worden.

De tekst vermeld op de kaart afgegeven aan de aanvragers, op het ogenblik dat de stagiaires aangesteld werden, beantwoordde niet meer aan de huidige noodwendigheden. De Tuchtraad heeft deze tekst, na beraadslaging van het Bureau, gewijzigd als volgt :

« Aanbevelingen aan de personen welke de tussenkomst genieten van een advocaat door het Bureau voor Kosteloze Raadpleging aangeduid.

» I. De U aangeduide advocaat heeft als opdracht zich een gedacht te vormen omtrent de gegrondheid van de vordering welke U verlangt in te stellen, alsmede de werkelijkheid van uw staat van onvermogen, waarop U zich beroept, na te gaan. U zijt dus verplicht volledig, juist en zonder uitstel te antwoorden op de vragen die hij U hieromtrent zal stellen, zo niet zal U de gunst van de bijstand worden onttrokken.

» II. De overheden van de Orde kunnen deze aanduiding afhankelijk maken van de betaling van een voorafgaandelijk provisioneel ereloon, door hen bepaald. Zij kunnen eveneens aan de advocaat welke U werd aangeduid de toelating verlenen een ereloon aan te nemen of te vragen, zodra de zaak afgehandeld is.

» III. In geval van volledige kosteloosheid ontvangt de U aangeduide advocaat niet de minste vergoeding noch van de openbare macht, noch van de Balie. U zult het dan ook passend achten, onnodig het bedrag zijner onkosten te verhogen, namelijk door stipt zijn oproepingen en zijn vragen om inlichtingen of stukken te beantwoorden, alsmede door U te onthouden van alle overbodige briefwisseling en bezoeken. »

* * *

Anderzijds, ten einde de leiding te vergemakkelijken en doelmatiger te maken welke de kolomhoofden uitoefenen over de werkzaamheid der stagiaires en meer bepaald voor wat betreft de schriftelijke verslagen

die deze laatste moeten indienen, werd er beslist dat de kolomhoofden voortaan nota zullen nemen, naarmate de aanduidingen tot dewelke zij zullen overgaan, van de namen der behoeftigen en der stagiaires die hun belangen zullen behartigen. Deze lijst, gedeeltelijk in dubbel opgemaakt, zal eventueel aangevuld worden door de aanduidingen welke de kolomhoofden zouden ontvangen van de overheden die rechtstreeks tot zekere bijzondere aanduidingen zouden overgegaan zijn.

* * *

De Tuchtraad heeft er zich ook om bezorgd het peil en het nut te verhogen van de praktische beroepslessen die thans gegeven worden in de schoot van de secties.

Het programma van deze beroepslessen werd als volgt vastgesteld :

I. De uitkering tot onderhoud.

1. Bevoegdheid, rechtspleging en middelen van verhaal, inzake uitkering tot onderhoud.
2. Artikel 214b van het Burgerlijk Wetboek.
3. De uitvoering der bekomen vonnissen inzake gewone uitkering tot onderhoud en op voet van artikel 214b. De verlating van familie.

II. De echtscheiding en de scheiding van tafel en bed

4. Rechtspleging en middelen van verhaal.
5. Voorlopige en bewarende maatregelen.
6. De gevolgen van de echtscheiding en van de scheiding van tafel en bed. De uitkering tot onderhoud na echtscheiding. De bewaking van de kinderen. De vereffening der gemeenschap.

III. De afstamming en het vaderschap.

7. Ontkenning van vaderschap.
8. De waarschijnlijkheid van vaderschap.

IV. De arbeidsongevallen.

9. Begrip en voorwaarden onder dewelke het recht tot herstel ontstaat. De ongevallen overkomen op de weg van de arbeid. De beroepsziekten.
10. De vergoedingen ter zake. Hun schatting en hun regeling.
11. Bevoegdheid, rechtspleging en middelen van verhaal ter zake.

V. Vergoedingen van gemeen recht in geval van schending van fysieke integriteit.

12. Berekening en beschrijving der schaden.
13. Het verhaal van het slachtoffer tegen de verzekeraar van de dader.

VI. De rechtspleging (burgerlijke en strafrechterlijke).

14. Het gebruik der talen in gerechtszaken.
 15. De gewone burgerlijke rechtspleging (dagvaarding, besluiten, incidenten, onderzoeksmaatregelen, middelen van verhaal) en het burgerlijk kortgeding.
 16. Aanstelling van burgerlijke partij.
 17. Middelen van verhaal in strafzaken.
 18. De militaire strafrechtspleging.
- De ontwikkeling van deze werkzaamheden zal over de drie jaren stage lopen.

* * *

Al deze beschikkingen laten de belangstelling blijken die de overheden van de Orde schenken zoals het past aan de vorming der jonge advocaten en aan de aanmoedigingen die deze verdient.

CONFERENTIE VAN DE JONGE BALIE TE HASSELT

Procureur Le Paige over : Napoleon of Buonaparte

Voor de vijfde maal tijdens dit werkjaar heette de Voorzitter der Conferentie van de Jonge Balie, Mter Geyskens, op 17 maart, de genodigden welkom. Hij dankte vooral de heren Magistraten van Hasselt en Tongeren die door hun talrijke opkomst hun werkelijke sympathie ten overstaan van de werking van de Jonge Balie betuigden.

Als spreker stelde hij dhr Le Paige, Procureur des Konings bij de Rechtbank van Turnhout voor, dewelke meer dan anderhalf uur lang het publiek wist te boeien met zijn zeer interessante historische voordracht over « Napoleon of Buonaparte ».

Het zou ons onmogelijk zijn hier een bondig maar juist relaas te geven van de zo gestoffeerde als uiterst gedocumenteerde uiteenzetting van de spreker. Met duizend-en-één details, voorbeelden, pikante historische feiten, schilderde ons Procureur Le Paige de persoon van Napoleon : deze zo beroemde als veel omstreden figuur, die begon als Buonaparte met zijn democratische opvattingen, maar die door de chaos van de Franse Revolutie heen eindigde als de dictator, de potentaat, Napoleon. Deze dualiteit van zijn leven was bij Napoleon dikwijls zijn sterkte en zijn macht, het werd ten slotte ook zijn nederlaag en ondergang.

Een zeer warm applaus vanwege de toehoorders was wel het bewijs dat de Procureur Le Paige zijn publiek had weten te veroveren.

Mter Maris, oud-Stafhouder, vertolkte trouwens deze gevoelens in een welgemeend dankwoord.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad, afl. 14, 7 april 1956 :

Prof. Mr B. V. A. Rölling : Het individuele klacht-recht in de Europese conventie voor de mensenrechten (I). — Jhr Mr F. Beelaerts van Blokland. — Raad voor het Rechtsherstel. — Kunstmiddelen om de waarheid aan de dag te brengen. — Mr J. Waller : Trolley-busoverpeinzing.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, n° 4440, 7 april 1956 :

Prof. Mr J. C. van Oven : Rechtsgeding om roerende zaken (III, slot). — Mr J. Rombach Jr. : Verblijvingsbeding en overlijdenswinst. — Mr W. J. Slagter : Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad, door Jan Ronse. — Prof. Mr G. de Grooth : Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Verbintenissenrecht 1954 (VI).

Revue Partique du Notariat Belge : 2396e livraison, février 1956 :

R. O. Dalcq : Responsabilité notariale. — Examen de Jurisprudence. — Législation. — Revue de la Jurisprudence belge. — Revue de la Jurisprudence étrangère.